

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Primárního vzdělávání
Studijní program: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Kombinace: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ – spec. Anglický jazyk

Výuka Anglického jazyka u dětí v mladším školním věku
s minimálním využitím mateřštiny

Teaching English to Very Young Learners with Minimal
use of Mother Tongue

Unterricht der englischen Sprache bei die jüngeren Kindern
der Grundschule, mit minimaler nutzung der Muttersprache.

Diplomová práce: 07-FP-KAJ-131

Autor:

Natálie Mitbauerová

Podpis:

Adresa:

Olbrachtova 603

460 15, Liberec 15

Vedoucí práce:

Mgr. Věra Bitljanová M. Ed.

Konzultant:

Počet

Stran	Slov	Obrázků	Tabulek	pramenů	Příloh

V Liberci dne: 20. 4. 2007

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 20. 04. 2007.

Natálie Mitbauerová

Poděkování:

Děkuji vedoucí své diplomové práce Mgr. Věře Bitljanové M.Ed. za odbornou pomoc při jejím tvoření i dokončování a za její podnětné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Blance Reindlové, ředitelce ZŠ s RVJ Husova, která mi poskytla prostor pro realizaci mého výzkumného projektu.

Výuka Anglického jazyka u dětí v mladším školním věku s minimálním využitím mateřštiny

Natálie Mitbauerová DP–2007 Vedoucí DP: Mgr. Věra Bitljanová M. Ed.

Anotace:

Diplomová práce se zabývá způsobem výuky anglického jazyka v první třídě základní školy. Úkolem je ukázat, jak lze ve výuce postupovat s minimálním využitím mateřského jazyka.

V teoretické části jsou uvedeny základní poznatky z oblasti vzdělávání dětí mladšího školního věku, didaktické zvláštnosti a zásady této věkové skupiny. Teorie je doplněna o didaktické poznámky, které čtenáři pomohou propojit teoretická východiska a praktickou část. V praktické části je prezentován vzorový způsob výuky, který se řídí uvedenými teoretickými poznatky.

Cílem práce je vysvětlit důležitost užívání anglického jazyka k jeho výuce a zároveň neopomíjet význam jazyka mateřského.

Klíčová slova:

Anglický jazyk, mateřský jazyk, výuka, mladší školní věk,

Abstract:

Diploma thesis is dealing with methods of teaching English as a foreign language at the first grade of basic school. The goal is to show how we can proceed in teaching with minimal use of mother tongue.

Basic findings from the area of teaching very young learners as well as methodology principles specific for the age are introduced in the theoretical part. The theory is supplemented with methodology comments to connect theoretical and practical parts. In the practical part methodology of classroom research is presented as well as examples of lesson plans.

The goal is to explain the importance of using the target language in the process of its teaching as well as the necessity of not missing out the sense of the mother tongue.

Key words:

English, Mother tongue, teaching, very young learners

Zusammenfassung:

Die Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Unterricht der englischen Sprache in der ersten Klasse der Grundschule. Die Aufgabe ist zu zeigen, wie man vorgeht, dass man die Muttersprache minimal ausnützt.

Im theoretischen Teil werden die Grundkenntnisse in Bereich der Ausbildung jüngerer Schulkinder, didaktische Bemerkungen, die den Lesern helfen werden, wie dass theoretische und praktische Teil zusammen kommt. Im praktischen Teil wird das Vorbild des Unterrichtes präsentiert, der mit theoretischen Erkenntnissen geleitet wird.

Das Ziel der Arbeit ist die Wichtigkeit der Erklärung, die englische Sprache nutzen, zu ihrem Unterricht, und dabei nicht auf eigene Muttersprache vergessen.

Schlüssel Wörter:

Englische Sprache, Muttersprache, jüngere Kinder der Grundschule.

I. ANGLICKÝ JAZYK V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU A JEHO VÝUKA..- 7 -

A.	ÚVOD.....	- 8 -
B.	DĚTI MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	- 9 -
1.	<i>Jak se děti v mladším školním věku učí.....</i>	- 10 -
a)	<i>Kognitivní předpoklady pro jazykovou výuku.....</i>	- 12 -
b)	<i>Schopnost koncentrace.....</i>	- 13 -
c)	<i>Schopnost porozumět významu sdělení.....</i>	- 15 -
d)	<i>Nepřímé učení.....</i>	- 16 -
e)	<i>Hra jako prostředek a způsob učení se.....</i>	- 17 -
C.	APLIKACE POZNATKŮ Z PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE V JAZYKOVÉ VÝUCE... -	20 -
1.	<i>Piagetova teorie dítěte jako aktivního žáka.....</i>	- 20 -
2.	<i>Vygotského teorie dítěte v sociálně komunikativním prostředí.....</i>	- 21 -
3.	<i>Vytvoření jazykově aktivního prostředí.....</i>	- 23 -
a)	<i>Rituály a stereotypy ve třídě.....</i>	- 24 -
b)	<i>Jazyk při řízení třídy.....</i>	- 28 -
c)	<i>Užití jazyka při dávání instrukcí a úkolů.....</i>	- 31 -
D.	MATEŘSKÝ JAZYK A ANGLICKÝ JAZYK VE VÝUCE ANGLIČTINY.....	- 35 -
1.	<i>Užívání cílového jazyka k jeho výuce.....</i>	- 35 -
a)	<i>Role mateřského a cílového jazyka ve výuce.....</i>	- 36 -
b)	<i>Řeč těla, mimika, gesta.....</i>	- 39 -
c)	<i>Pomocné materiály ve výuce angličtiny jako prostředek k usnadnění porozumění.....</i>	- 41 -
E.	ZÁVĚR.....	- 42 -

II. PRAKTICKÁ ČÁST.....- 43 -

A.	ÚVOD.....	- 44 -
B.	PŘÍPRAVA PROJEKTU.....	- 45 -
C.	OVĚŘENÍ PROJEKTU.....	- 49 -
1.	<i>Plány vyučovacích hodin.....</i>	- 50 -
a)	<i>Hodina 1.....</i>	- 50 -
b)	<i>Hodina 2.....</i>	- 56 -
c)	<i>Hodina 3.....</i>	- 61 -
d)	<i>Hodina 4.....</i>	- 66 -
e)	<i>Hodina 5.....</i>	- 71 -
D.	VYHODNOCENÍ PROJEKTU.....	- 76 -

III. ZÁVĚR.....- 78 -

I. Anglický jazyk v mladším školním věku a jeho výuka

A. Úvod

Spolu se vstupem ČR do Evropské Unie vzniká nutná potřeba znalosti anglického jazyka jako prostředku komunikace mezi národy. Nově vzniklá reforma v podobě zrodu RVP, školám dokonce nařizuje zařadit anglický jazyk na první stupeň. Mnoho škol chce svým žákům poskytnout jazykovou výuku již od první třídy. V prvních třídách je jazyková výuka založena na jiných metodických principech než v pozdějších letech.

Jako téma diplomové práce jsem proto zvolila výuku anglického jazyka v první třídě základní školy za využití převážně anglického jazyka. Zvláštností zvoleného tématu je skutečnost, že cílová skupina nemá osvojené schopnosti číst a psát. Úkolem práce je ukázat, jak lze v prvních třídách efektivně pracovat s anglickým jazykem.

Výzkumný projekt byl prováděn na Základní škole s rozšířenou výukou jazyků v Liberci v první třídě.

Záměrem této práce je ukázat, jak lze s dětmi pracovat tak, abychom maximálně využili jejich vrozeného jazykového potenciálu.

B. Děti mladšího školního věku

Trendem dnešní doby je, učit cizím jazykům děti od nejútlejšího věku. Náš školský systém dělí věkovou skupinu 3 – 10 let na předškolní a mladší školní období. V zahraniční literatuře se ale setkáme s termínem „Very young learners“, který v sobě zahrnuje žáky v rozmezí 3 – 7/8 let věku, tedy jak školáky tak děti z mateřských škol. Proč je tak relativně široké věkové rozpětí spojeno pod jeden metodický termín? Pro tuto věkovou škálu je společný fakt, že děti, které do tohoto období patří, ještě neumí číst ani psát. Cílovou skupinou, na kterou se v diplomové práci zaměříme, budou děti mladšího školního věku, konkrétně žáci 1. ročníku základní školy, tedy horní část zmíněné věkové skupiny.

Děti, které nečtou a nepíší, používají k osvojení si cizího jazyka odlišné strategie, než děti, které se učí jazyk v pozdějším věku a mají tyto dovednosti již v mateřském jazyce zvládnuté. Pro žáky je v tomto období hlavním zdrojem informací, a nejdůležitějším pramenem z něhož čerpají, právě jazyk, produkováný pedagogem. Zvukové vnímání je pro výuku v tomto stadiu stěžejní. Prostor, kdy vystavujeme děti anglickému jazyku, je časově omezený, ve většině případů probíhá konfrontace s jazykem jen v jazykových hodinách. Z tohoto důvodu je patrné, že míra užití anglického jazyka by měla být co nejvyšší, proto, že jde o jediný způsob jak se mohou děti jazyk naučit.

Pedagog by se měl snažit používat anglický jazyk v maximální možné míře. Pokud učitel ovládá mateřský jazyk svých žáků, nelze se vyhnout i jeho používání. Četnost výskytu mateřského jazyka by, ale měla být co nejmenší a mateřský jazyk by se měl objevovat, ze strany učitele, jen v nezbytných případech. Užívání navíc podléhá pravidlům, o kterých se budeme zmiňovat níže. Většinové zastoupení ve výuce samozřejmě náleží anglickému jazyku. Abychom mohli používat anglický jazyk, musíme znát zásady jeho používání a hlavně se musíme vyvarovat chyb, které by mohly ovlivnit naši výuku. Zároveň kvalita cílového jazyka musí být na takové úrovni, aby učitel mohl být jazykovým vzorem jak po stránce gramatické tak hlavně po stránce výslovnostní.

Na učitele jsou kladeny velké jazykové nároky, on je ten, kdo u dětí buduje správnou výslovnost, která se v tomto období tvoří pouze nápodobou.

Svým jazykovým projevem vyvozujeme správné umístění důrazů a akcentů v jednotlivých slovech i větách. Tento aspekt je obzvláště významný z pohledu zvukové a intonační stavby českého jazyka. Děti se budou učit recitovat básně a říkanky v češtině. Učí se při čtení intonaci vět rozkazovacích a tázacích. A v těchto oblastech, jak víme, má čeština pramálo společného s angličtinou. Důrazy a přízvuky jsou jak ve větách tak ve slovech kladeny diametrálně odlišně, než byly děti doposud zvyklé ve svém mateřském jazyce.

Zjednodušit jazyk tak, aby mu rozuměly žáci, kteří do styku s anglickým jazykem přicházejí poprvé, vyžaduje rozsáhlou znalost struktur i gramatiky na mnohem vyšší úrovni, než je úroveň na které se budou učitelé pohybovat při jeho výuce. S porozuměním nám pomáhají gesta, řeč těla a mimika, intonace a další neverbální prostředky dorozumívání. Jak neverbální systémy fungují, jak jich můžeme využít a s čím nám pomohou samy děti, to všechno jsou otázky na které najdeme odpovědi v této práci.

1. Jak se děti v mladším školním věku učí

Z obecných zákonitostí a poznatků z oblasti vzdělávání dětí v mladším školním věku, nám pro výuku cizího jazyka a jeho užívání v hodinách vyplývá několik zásad, které bychom v jazykových třídách měly dodržovat.

Jazyková výuka u dětí, které ještě neumí číst a psát se opírá o některé jiné metodické postupy a zásady, než jaké využíváme při výuce dětí, které tyto dovednosti v mateřském jazyce již ovládají. Kromě obecných vyučovacích zásad jako jsou přiměřenost, soustavnost, názornost aj. existují zásady specifické pro výuku cizího jazyka. Stěžejní je pro děti v tomto období co největší a nejčastější vystavení cizímu, nebo-li cílovému jazyku. Hodiny anglického jazyka jsou ve většině případů jedinou příležitostí, kdy se mohou děti s jazykem setkat. V jednotlivých hodinách pak zajišťuje cizí jazyk výhradně učitel. Na jakých principech probíhá užívání cizího jazyka ze strany pedagoga v hodinách, kdy je nezbytné cílový jazyk použít, jak udělat cílový jazyk co nejsnadnější pro žáky, jak sami žáci s cizím jazykem pracují? Jaké jsou požadavky na strukturu jazyka? V jakých situacích je naopak lepší použít jazyk mateřský? Jakými zásadami se řídíme, jak zásady fungují, a jak velkou máme oporu v poznatcích

z pedagogicko-psychologických věd a v čem nám mohou pomoci ve výuce cizího jazyka, to všechno jsou otázky, jejichž vyřešením se budou zabývat následující kapitoly teoretické části.

Děti se snáze učí cizí jazyk pokud si mohou vytvořit asociace mezi slovy, jazykem nebo větným modelem a vše uspořádat do jasných smysluplných souvislostí. Proto jsou učebnice děleny do lekcí, či kapitol, které jsou svázány hlavním tématem. Uvedme si pár příkladů jako je rodina, škola, hračky apod. S tím jak jsou učebnice členěny nemůžeme jako učitelé moc udělat. Můžeme si do jednotlivých skupin přidat slovíčka, která jsou podle nás důležitá nebo některá slovíčka vynechat. Co ale můžeme výrazně ovlivnit je prostředí nebo situace ve které je jazyk užit a tím přispějeme k vytvoření smysluplné souvislosti na základě interakce učitel x žák. Tomuto aspektu porozumění je věnována kapitola „Řeč těla mimika a gesta.“.

Důležité je v této věkové skupině, více než v pozdějším období, využít a plně zapojit všechny dětské smysly. Toho dosáhneme pomocí pozorování, opakování, sledování a poslouchání. Děti potřebují ve výuce jazyka prostor pro objevování, experimentování, prostor pro dělání chyb, ověřování si vlastního porozumění.

Nezbytnou součástí výuky je bezesporu opakování a pocit jistoty, toto zázemí vytvoříme systémem zaběhnutých stereotypů a návyků. Navíc také hraje stále ještě velkou roli hra, jako prostředek učení. Všechny podněty úspěšné výuky zajišťuje pedagog.

Bližší rozbor všech těchto činitelů úspěšného procesu vzdělávání nám poskytne teoretická část této práce. Předloženou teorii si ověříme v praktických částech práce.

Abychom pochopili, jak fungují principy na jejichž základě učitel připravuje jazykové struktury a aktivity, musíme nejprve pochopit a lépe poznat způsob, jak děti v mladším školním věku pracují s novými informacemi jak vnímají a reagují na své okolí a jak si osvojují nově získané poznatky.

a) Kognitivní předpoklady pro jazykovou výuku

Aby se dítě čemukoliv naučilo, musí být schopné látku vnímat a pochopit její podstatu, musí se na učení soustředit a zapamatovat si to, co je důležité. Vzhledem k tomu, že v první třídě je v anglickém jazyce učivo prezentováno pouze slovní formou, a nemáme oporu v tištěném textu v učebnici, musíme dítěti anglický jazyk přizpůsobit, aby bylo schopné jazyk zvládnout. Musí verbálnímu sdělení rozumět a musí být rovněž schopné na něj aktivně reagovat, aby mohlo své znalosti potvrdit.

Mezi kognitivní předpoklady pro jazykovou výuku nepochybně patří vývoj sluchového vnímání. Představu o výslovnosti, struktuře slov a vět naši žáci získávají pouze skrze sluchové vjemy, jenž jsou produkovány převážně učitelem. „Sluchové vnímání dozrává mezi 5. a 7. rokem. Rozvoj sluchového vnímání, zejména fonemického sluchu, je podporováno každodenní zkušeností. Většina dětí denně slyší mluvenou řeč a věnuje ji patřičnou pozornost, protože potřebuje rozumět, co lidé říkají.“ (Vágnerová, 2002, s. 45)

Ve výše zmíněných faktech máme z pedagogicko-psychologického hlediska podložený význam častého opakování slov a instrukcí. Vidíme význam vytvoření stereotypů. Aby dítě bylo schopno rozumět co mu sdělujeme, musí mít rozvinuté sluchové vnímání. Rozvoj sluchového vnímání v první fázi probíhá pouze ve vazbě na mateřský jazyk. Anglický jazyk obsahuje jiné fonémy než jazyk mateřský. Dítě bude schopné anglický jazyk vnímat, analyzovat a rozeznat jednotlivá slova a podle nich reagovat, pouze budeme-li dítě anglickému jazyku systematicky vystavovat. Častým kontaktem dítěti usnadníme tuto analýzu, která bude časem probíhat automaticky. Dětské úsilí nebude soustředěno na rozpoznávání jednotlivých částí instrukce.

Dítěti jsou instrukce a pokyny ve větách podávány jako jedna lexikální jednotka. Sluchová analýza není nutná z hlediska rozpoznávání jednotlivých slov u běžných instrukcí, důležitá je ale v případech zvukové podoby nebo dokonce shody. Matoucí pro žáky mohou být dvojice „blue“ a „glue“; nebo dvojice „two“ a „too“, kdy je zvuková shoda úplná. V tento okamžik je důležité, aby si děti

uvědomily rozdílnou stavbu věty. Toho mohou dosáhnout pouze častým kontaktem s cílovým, anglickým jazykem.

Aby mohlo dítě takto s jazykem pracovat, přemýšlet nad ním a nad jeho významem, musí danému slovnímu projevu věnovat náležitou pozornost. Děti jsou schopny v mladším školním věku udržet řízenou pozornost jen po krátkou dobu. Přesto se ji musíme pokusit udržet v mezích vyučovací jednotky. Na druhou stranu je motivace dětí v tomto věkovém období značně jednodušší než v pozdějším věku. A tak pokud budeme dodržovat určitá pravidla můžeme se schopností koncentrace u našich žáků efektivně pracovat.

b) Schopnost koncentrace

Abychom zvýšili efektivitu výuky, snažíme se používat v maximální možné míře anglický jazyk k jeho výuce. Čím častěji jazyk děti uslyší, tím více z něho zůstane zachováno ve formě paměťových stop. Zapamatování, vybavení a použití patří do kognitivních operací. „Efektivita kognitivních operací ale závisí na kvalitě pozornosti. Zpracování informací, jejich zapamatování a opětovné využití ovlivňuje aktuální koncentrace pozornosti.“ (Vágnerová, 2002, s. 92) Pro děti v mladším školním věku je obtížné udržet dlouhodobou pozornost na slovní projev, navíc když není prezentován v jejich mateřském jazyce. Nestačí pouze poslouchat, děti musí zapojit spoustu dílčích funkcí, jejichž používání je koncentračně náročné. V průběhu jazykové interakce musí děti analyzovat spoustu vedlejších podnětů, intonaci hlasu, gesta a mimiku obličeje. Je-li navíc slovní projev doprovázen obrazovým materiálem musí analyzovat i ten.

Jak se dočteme níže, děti mají dobře vyvinutý smysl pro nepřímé učení, který můžeme nepochybně využít ve svůj prospěch. Většinu toho, co chceme žáky naučit, ale i nadále učíme řízeným způsobem učení k němuž je potřeba soustředění a pozornost. Abychom upoutali dětskou pozornost a tím koncentrovaly soustředění na náš slovní projev, musíme mít na paměti jakými mechanismy lze našeho cíle dosáhnout.

Zcela obecně nejlépe upoutává pozornost:

- Co je něčím nové; často opakované podněty nebývají zajímavé;
- Co je srozumitelné a nějakým způsobem navazuje na to, co již dítě zná;
- Co je atraktivní a uspokojuje některou z potřeb daného dítěte.

Jak učinit náš jazykový projev neotřelý, srozumitelný a zajímavý a tím si zajisti potřebnou pozornost a také dlouhodobější uchování v paměti podrobněji rozebereme v kapitolách zabývajících se gesty, mimikou a strukturou jazyka.

„Učitel by měl vědět, že soustředění pozornosti na podněty různé kvality se liší. Pro školáka v první třídě není koncentrace na sluchové a zrakové podněty stejně náročná.

Vizuálně prezentované informace mají výhodu delší, často minimálně omezené expozice. Dítě se na ně může dívat tak dlouho, jak samo chce, resp. Jak učitel dovolí, a proto se může lépe soustředit na rozlišení různých detailů.“ (Vágnerová, 2002, s. 93) Z této skutečnosti jasně vystává nezbytnost používání obrazového materiálu při výuce anglického jazyka, při vyvozování nové slovní zásoby, při vyprávění příběhu.

Koncentrace pozornosti na sluchové podněty, ve škole jde především o mluvenou řeč, je náročnější z důvodů jejího omezeného trvání. Dítě je nemůže vnímat libovolně dlouho, ani se k nim nemůže vrátit, pokud by je nezachytilo. Musí se soustředit přesně v tom okamžiku, kdy na něj učitel mluví. To je pro malé školáky často obtížné z důvodu větší náročnosti na autoregulaci vlastní pozornosti. Tato schopnost se zlepšuje až mezi 8. – 11- rokem.

Užíváním stejných frází, instrukcí, postupů, zavedením stereotypů ve třídě, tím vším významně napomáháme zintenzivnit soustředění se na zvukový projev učitele, a tím usnadníme dětem porozumění cizímu jazyku.

Učitel musí mít na paměti, že zautomatizované činnosti jsou méně náročné na pozornost, probíhají bez větší účasti vědomí a mnohem rychleji. Automatizace je výsledkem praxe, tj. častého opakování a dobré zafixování příslušné znalosti či dovednosti. Obecně platí, že zautomatizované činnosti žáka méně zatěžují.

Budeme-li používat anglický jazyk u dětí ve formě ustálených instrukcí, a jazyk ve třídě bude mít stejnou strukturu jako celek, docílíme tak snadnějšího porozumění, menší náročnosti na koncentraci a tím větší motivaci k učení, protože se dětem bude zdát jazyková výuka snadnější, ne tolik zatěžující.

c) Schopnost porozumět významu sdělení

„Z vlastních zkušeností víme, že velmi malé děti jsou schopny porozumět tomu co jim dospělí říkají, ještě před tím, než rozumí jednotlivým slovům. Intonace, gesta, výraz obličeje, chování a situace, to vše jim napomáhá uvědomit si, co ta neznámá slova a fráze pravděpodobně znamenají. Porozumět obsahu sdělení – to je první krok při chápání jazyka.“ (Halliwell, 1992, s.3, překlad autorky DP)

Žáci, se kterými se v první třídě setkáme stále ještě využívají této dovednosti. Ne tak jako v předškolním věku, ale pokud ji budeme rozvíjet můžeme s ní ještě poměrně dlouho pracovat . Přestože můžeme říci, že jsou jejich dovednosti a schopnosti v mateřské jazyce již poměrně dobře rozvinuté, je možno u dětí pozorovat, že občas je pro ně obtížné postupovat pouze podle slovních instrukcí. Když tato situace nastane, může být příčinou lenost nebo nepozornost. V takovém případě se budou děti spoléhat na schopnost „přečíst“ hlavní sdělení.

Setká-li se malé dítě s člověkem, na jehož slovní projev není zvyklé, může dojít k situaci, že dítě nebude dotyčným rozumět. A to i přes to, že mluví jeho mateřským jazykem. Děti jsou v podstatě zvyklé na fakt, že ne vždy rozumí. Berou ho jako součást svého života mezi druhými lidmi, se kterými komunikují.

Co je důležité z hlediska jazykového rozvoje je fakt, že je schopnost upřednostňovat pouze hlavní význam součástí způsobu, jak se děti učí nová slovíčka, představy a výrazy ve svém mateřském jazyce. Což znamená že jde o velmi přirozenou a nenásilnou cestu osvojování si jazyka. Proto není výuka anglického jazyka v této věkové skupině nic nepřirozeného nebo škodlivého. Děti v první třídě ještě nemají mateřský jazyk plně zvládnutý, pořád ještě existuje spousta slov, kterým nerozumí. Tzn. že je tato schopnost pořád aktivní a my z ní můžeme v hodinách anglického jazyka těžit.

Takže když se děti setkají ve škole s novým jazykem, mohou k práci s ním použít ty samé dovednosti a schopnosti které používali, když si osvojovali jazyk mateřský.

V našem zájmu je tyto dovednosti podporovat a rozvíjet, protože nám i dětem mohou výrazně pomoci ve vyučování a učení se anglickému jazyku. Aby nedošlo k zakrnění je důležité v hojně míře využívat gesta, intonaci, názorné ukázky a výraznou mimiku obličeje. To vše se musí dít paralelně se slovním projevem. Musíme si také dát pozor na jednoznačnost naší neverbální komunikace. Musíme být důslední v jejím užívání, některá gesta mají již dlouhou dobu zakořeněný určitý podtext či význam. Pokud bychom je užili v situaci nepodobné původnímu významu, můžeme děti mást

Touha po komunikaci je spjata také s další schopností, kterou si s sebou děti do třídy přinášejí, a tou je jejich nadání pro nepřímé učení.

d) Nepřímé učení

„Dokonce i když učitel kontroluje činnosti zcela důkladně, zdá se že děti někdy koutkem oka zachytí něco, co si potom pamatují lépe, než to, co se měly zrovna naučit. Občas může být tato zkušenost pro učitele frustrující.“

(Halliwell, 1992, s. 4, překlad autorky DP)

Tento jev se děje a nemá smysl ho nijak potlačovat. Naopak ho můžeme snadno obrátit ve svůj prospěch. Jde to součást další schopnosti vlastní dětem v mladším školním věku a tou a nazývá se nepřímé učení.

Zařadíme-li do hodin aktivity, které vyžadují, aby si děti domýšlely význam frází nebo slov. Poskytneme tak veliký prostor pro působení této dovednosti. Pokud jsou děti aktivně vtaženy do činnosti, nesnaží se něco se naučit: soustředí se na snahu „uhodnout“ správný význam. Nicméně, hned když skončí hádání, zjistíme že si upevnily slova a struktury, které na začátku činnosti znaly sotva z půlky. Dětem se fráze dostanou pevně do podvědomí, aniž by měly pocit že se učí.

Hádání je vlastně velmi efektivní způsob, jak se učit fráze a struktury, stále ale jde pouze o způsob vedlejší (nepřímý), protože mysl je zaneprázdněna plněním úkolu a nesoustředí se na jazyk. Tento postup je velmi blízký tomu jak se

učíme náš mateřský jazyk. Vědomě se do jeho učení nepouštíme. Osvojujeme si ho skrze neustálý kontakt s jazykem a skrze jeho používání.

Oba způsoby, jak vědomé řízené učení, tak nevědomé neřízené učení, pomáhají k osvojení, zvnitřnění nového jazyka. „Zkušenosti nám říkají, že každý z nás využíváme vždy něco z obou metod. Bude záležet na směsici rozumového vývoje, temperamentu a okolností, zda inklinujeme k používání jedné metody raději než k druhé.“ (Halliwell, 1992, s. 5, překlad autorky DP)

Každá z metod podporuje jinou vlastnost jazyka. Vědomé, řízené učení podporuje přesnost. Podvědomé, nepřímé učení na druhou stranu podporuje spontánní a proto více plynulé užívání. V ideálním případě chceme od jazykového projevu obojí přesnost i plynulost. A tak ve třídě potřebujeme poskytnout prostor pro působení obou metod.

„Obecně budeme mít zřejmě pravdu, když řekneme, že v mladším školním věku je dětská schopnost pro vědomé učení struktur a gramatických vzorů stále ještě relativně nevyvinutá. Na rozdíl od toho, si ale všechny děti sebou přinášejí ohromný předpoklad pro nepřímé učení.“ (Halliwell, 1992, s. 5, překlad autorky DP)

Schopnost nepřímého učení je jeden z důvodů, proč se v hodinách anglického jazyka na prvním stupni staví hra na rovnocenný stupeň s jinými metodami učení. Hra dětem poskytuje příležitost pro opravdové, reálné využití jazyka. Používají jazyk zatímco se soustředí na herní úkol. Neměly bychom hru používat jen jako vyplnění přebytečného času na konci hodiny, či jako odměnu za „skutečnou práci“ Hra je skutečná práce.

e) Hra jako prostředek a způsob učení se

Hra zaujímá stěžejní místo ve způsobu výuky anglického jazyka v první třídě více než v pozdějších letech. Výuka v tomto věkovém období nikdy neprobíhá frontálně, či jinou formou pasivního přijímání informací. Na této věkové úrovni nejsou tyto způsoby výuky proveditelné. Hra je spontánní způsob, kterým si děti osvojují základní sociální návyky, ale hlavně je to způsob, kterým se učí. Hra je tím nejefektivnějším způsobem, kterým můžeme jazyk v první třídě vyučovat. Děti totiž hru prožívají a nejhlubší, nej kvalitnější paměťová stopa se vytváří, pokud je informace spojena s určitým prožitkem,

silnou emocí. Čím je prožitek silnější, tím trvalejší a stálější má proces zapamatování charakter.

Důležitým úkolem pedagoga je vytvořit ve třídě prostředí, ve kterém děti musí chtít používat anglický jazyk. Dítě ví, že mu rozumíte, když mluví česky, jde tedy o to aby samo od sebe pocítilo potřebu jazyk používat. Hra nám pomáhá takové prostředí a potřebu vytvořit. Hra je zábava. Důležité je si uvědomit, že naši žáci absolvovali mateřskou školu poměrně nedávno a v mnohých z nich zůstane stesk a touha po režimu ze školky dlouhou dobu. Prvek hry v hodinách je způsob, kterým dětem usnadňujeme přechod z mateřské školy, a usnadňuje vytvoření a zažití návyků spojených se školní docházkou. Ve škole jsou děti nuceny se soustředit, 45 minut trvající hodina je pro děti velká zátěž. Zátěž je o to větší v případě, že jsou děti vystavovány cizímu jazyku. Bude-li ale anglický jazyk zábavný, stávají se samy činnosti motivací a děti nemusí vědomě a vůlí ovlivňovat svoji koncentraci. To usnadní práci nejen žákům, ale hlavně učiteli. Hra je tedy prostředkem pro užívání jazyka. Jazykové hledisko by mělo být stěžejní při výběru vhodnosti hry.

Hru můžeme z jazykového hlediska zařadit do každé fáze hodiny. Hry můžeme použít pro vyvození nové slovní zásoby, či představení nových struktur a frází. Mezi tento druh her můžeme zařadit tzv. TPR hry a hry „drilovací“.

Přínos těchto her, z hlediska osvojování jazyka, spočívá v tom, že žáci s jazykem pracují a jsou mu vystavováni. Děti jsou „nuceny“ používat anglický jazyk, aby mohli hru hrát. Tím jim vytváříme pocit potřeby jazyk používat.

Zkratka TPR je utvořena z počátečních písmen slov „*Total Physical Response*“. Princip těchto her není založen na produkování jazyka. Sousloví „*Total Physical Response*“ by se dalo přeložit či vysvětlit jako „reakce pouze na úrovni fyzických aktivit/činností“. Děti tedy reagují na anglický jazyk a tím dávají najevo že jazyku rozumí. Plní úlohy a úkoly, vžívají se do rolí. Při těchto hrách zpravidla opakujeme stejné instrukce. Opakováním si děti nepřímou do podvědomí fixují jednotlivé fráze.

Skupina her, kdy „drilujeme“, je i stejně významnou pomůckou při opakování a upevňování. Stejně jako u TPR aktivit i zde je stěžejní opakování, jako jeden ze způsobů jak zlepšit zapamatování jazykových struktur. Drilování je

nudnou leč odůvodněnou činností. Abychom předešly nudě a nechuti, uděláme z drilování hru. Měníme hlasy, opakujeme slovíčka jako nejrůznější zvířata či postavy. Příklady obměn nalezneme v plánech na hodiny v praktické části.

Hru volíme vždy tak, aby mohl učitel instrukce a pravidla ke hře dětem prezentovat v anglickém jazyce. Pokud se vyskytne problém s porozuměním, nejlepší metodou vysvětlování je příklad. Učitel by se neměl ani v této situaci uchýlit k užití mateřského jazyka. Vytvořil by tak dětem špatný příklad, děti by si přivlastnily postoj, který jim říká: „když nevíš jak dál při vyjadřování se pomocí anglického jazyka, použij češtinu, protože to je jednodušší“. My naopak chceme dětem ukázat, že přesto že se může zdát instrukce nesrozumitelná, obtížná na pochopení, lze ji pomocí snahy a vytrvalosti nakonec pochopit a porozumět. V okamžiku dovtípení se správného významu, musíme žáka pochválit za snahu. Musí pocítit, že je odměňován. To je veliká motivace i pro zbytek třídy. Musíme své studenty dobře znát. Když nerozumí instrukcím, neví, co mají dělat ani po usilovném snažení, nastupuje stres. Taková situace je pro děti velmi stresující a jsou děti, které podobnou zátěž snášejí špatně. Uchylují se k pláči, přestávají komunikovat. Pokud učitel ví, že má ve své skupině někoho, kdo by mohl reagovat takovýmto způsobem, poprosí některého ze spolužáků, kteří pochopili a ti pak mohou vysvětlovat mateřským jazykem. Použití mateřského jazyka učitelem, by však v této situaci mělo být až nejkrajnějším řešením.

C. Aplikace poznatků z pedagogiky a psychologie v jazykové výuce.

Metodika výuky anglického jazyka, která vzniká v zahraničí, vychází, mimo jiné, z práce pedagogů Jeana Piageta a Lva Semyonoviče Vygotského. Oba se zabývali problémem, jak se malé děti učí. Jejich práci a principy si zde stručně vysvětlíme a vystavíme na nich potom opěrné pilíře jazykové výuky.

1. Piagetova teorie dítěte jako aktivního žáka

Piagetův zájem byl zaměřen na to jak malé děti fungují ve světě, který je obklopuje, a jak to ovlivňuje jejich duševní rozvoj. Dítě je v neustálé interakci se svým okolím, každodenní situace jsou pro něj řešením problému.

„Piagetova psychologická teorie rozlišuje dva způsoby, pomocí kterých se odehrává rozvoj myšlení, jako výsledek aktivit a činností. Tím jsou *asimilace* a *akomodace*. Asimilace nastává, když se činnost odehrává bez jakýchkoliv změn stávajících dovedností u dítěte; akomodace zahrnuje dětskou schopnost přizpůsobit své dovednosti podnětům z okolí.“ (Cameron, 2001, s. 2, překlad autorky DP)

Cameron (2001, s. 3, překlad autorky DP) uvádí příklad na malém dítěti, které jí. „Představme si dítě, které již umí jíst lžičkou, ale je mu předložena vidlička, jako nástroj k nakrmení se. Poprvé pravděpodobně použije vidličku stejně jako používalo lžičku“

Tento příklad má ilustrovat jak vypadá asimilace v praxi. Dítě aplikuje již naučené postupy a metody na nový druh předmětu, „nástroje“, v našem případě schopnost nabírat potravu lžící stejně jako nabírat potravu vidličkou. Dále je tento příklad rozvinut pro demonstrování akomodace v praxi.

„Když si dítě uvědomí, že hroty lžičky nabízejí nové možnosti jak jíst – napichování jídla namísto pouhého nabírání – pak se objeví akomodace“ (Cameron, 2001, s. 3, překlad autorky DP) Dítě své dovednosti a znalosti přizpůsobilo novým možnostem. Oba tyto, třebaže v podstatě rozdílné procesy, se dějí současně.

V čem můžeme Piagetovu teorii aplikovat na jazykovou výuku? Z Piagetovi teorie si vezmeme velmi důležitou myšlenku a tou je dítě jako aktivní žák a myslitel, který si buduje své vlastní znalosti skrze práci a manipulaci s věcmi a názory. Žáka budeme efektivně rozvíjet dáme-li mu možnost aktivních činností a dodáme-li mu dostatek podnětů. Použijeme Piagetovu ideu, že se děti učí a přizpůsobují okolí skrz zkušenosti s věcmi z prostředí, které je obklopuje. Najednou vidíme, jak může prostředí poskytovat podněty pro rozvoj díky příležitostem pro aktivity, které dětem nabízí.

Přeneseme-li si toto poznání do jazykové třídy, vidíme, že prostředí má velký vliv na jazykový rozvoj. A proto hraje vybavení a klima třídy velikou roli. Musíme se snažit udělat vše, abychom ve třídě vytvořily jazykově aktivní prostředí, čímž můžeme výrazně ovlivnit úspěšnost a efektivitu výuky. Žáci by měly mít přístup k co nejvíce podnětům a úkolem pedagoga je takové prostředí a podmínky zajistit v největší možné míře.

2. Vygotského teorie dítěte v sociálně komunikativním prostředí.

„Vygotského pohled na rozvoj myšlení se od Piagetova liší v důrazu, který klade na jazyk a na ostatní lidi v dětském světě, tedy na sociálně komunikativní složku prostředí. Vygotského teorie je v současné době více zmiňována kvůli jejímu hlavnímu zaměření na sociální rozvoj, a je dnes často označována jako „sociokulturní teorie“. (Cameron, 2001, s. 5, překlad autorky DP) Vygotsky však nikdy nepřehlížel individualitu dětí nebo osobitý kognitivní rozvoj jedinců.

Vygotsky mluví o jazykovém rozvoji a co se při něm děje v dětském mozku. Malé děti začínají s používáním jednotlivých slov, ale tato slova obsahují celá sdělení: když dítě řekne *kočka* může tím myslet, že *vidí kočku*, nebo že *by rádo kočku mělo*, nebo *chce svou hračku - kočku*. Takové projevy mohou být správně interpretovány zpočátku jen nejbližšími osobami, které znají situaci. Jak se dítě jazykově vyvíjí, dokáže svou myšlenku, „zprávu“ sdělit s pomocí menších a obsáhlejších struktur – vět, které se potom stávají součástí řeči.

Zatímco pro Piageta je dítě aktivní žák, který je sám ve světě plném věcí a podnětů, pro Vygotského je dítě aktivní žák ve světě plném ostatních lidí. Ti lidé

hrají důležitou roli, když pomáhají žákům se učit, přinášejí sebou nové nápady a impulsy k činnostem. Povídají si s nimi v průběhu her, o hrách, předčítají příběhy, ptají se na otázky. V celé řadě případů dospělí zprostředkovávají svět dětem a dělají ho pro ně více přístupným. Děje se tak v prostředí domova, kde působí rodiče. A samozřejmě potom ve škole, kde je zprostředkovatelem učitel. S pomocí dospělých mohou děti udělat a porozumět více věcem, než by mohly pouze samy.

Abychom ilustrovali tuto teorii v praxi použijeme opět příkladu dítěte (Cameron, 2001, s. 6, překlad autorky DP), které se snaží najíst. Tentokrát se učí jíst lžičkou. „V určitém období dokáže dítě se lžičkou pouze dva kroky. Umí dát lžičku do jídla, a umí si vložit lžičku s jídlem do úst. Co ovšem neumí je mezifáze a tou je nabrat jídlo na lžičku. V tu chvíli je tu pro něj dospělý, který pomůže dítěti vést ruku a tím mu usnadní nabírání jídla. V tomto případě dokázali dospělí s dítětem společně to, co by samo dítě nezvládlo.“ Fáze kdy dojde k naplnění lžičky jídlem byla činnost, která se uskutečnila v tzv. *dětské oblasti nejbližšího (proximálního) rozvoje* (zone of proximal development ZPD).

Oblast nejbližšího rozvoje je u každého dítěte odlišná. Jde v podstatě o schopnost využít a dále rozvést pomoc dospělého. Při výuce anglického jazyka si můžeme představit děti, které slyší model nové otázky: *Do you like cat?* a jsou vyzvány, aby použily strukturně podobnou otázku. Jedno dítě bude schopné zapojit do nové struktury frázi, kterou se již naučilo dříve: *Do you like big, grey elephant?* zatímco jiné může otázku pouze zopakovat: *Do you like cat?* a jiné může mít vůbec problém zopakovat otázku přesně. V každém z případů byla oblast nejbližšího rozvoje jiná.

Dopad Vygotského teorie pro jazykové učení můžeme najít v oblasti slova a významu. Pro děti je slovo v mateřském jazyce zpočátku pouze název konkrétní věci. „Pes“ je výraz pro zvíře, které má dítě doma. Postupně si děti začínou uvědomovat, že pes je každé „psovitě“ zvíře s danými vlastnostmi. A slovo začne nabírat abstraktnější podobu. Stejně budou přistupovat i ke slovům v anglickém jazyce. Ve většině případů také učíme děti nová slovíčka tak, že jim ukazujeme obrázky a věci, které vidí a mohou s nimi pracovat a další aplikace slov probíhá postupně na více a více příkladech.

Tím vlastně simulujeme proces, který se děje v mateřském jazyce. Protože jsou děti podvědomě stále zvyklé pracovat s jazykem tímto způsobem, můžeme vypustit mateřský jazyk a používat při vyvozování nové slovní zásoby pouze angličtinu. Naopak při vyvozování slovní zásoby za účasti mateřského jazyka by byl mateřský jazyk pouze nadbytečným a nepotřebným krokem, který by dětem celý proces osvojování komplikoval.

Vygotsky nám jasně ukazuje význam používání anglického jazyka k jeho výuce. Tím, že na valnou část podnětů přicházejících od dětí budeme reagovat anglickými slovíčky, jednoduchými frázemi, budeme-li podněcovat, aby opakovali to, co chtěli říci česky, anglicky, tím vším působíme na jejich zóny nejbližšího rozvoje. To v praxi znamená, že s naší pomocí budou po několika týdnech schopny například poprosit o základní školní potřeby, či o dovolení jít na záchod, anglicky. Tím kdo pomáhá, nemusí být pouze dospělí, jako rozvíjející a podněcující faktor může působit „schopnější“ spolužák. Uvidí-li ostatní jak se jejich spolužáci vyjadřují o základních potřebách anglicky, dříve nebo později to také zkusí. Pokud bychom tedy „fungovali“ ve třídě v mateřském – českém – jazyce, dětský potenciál by zůstal nevyužit a jazykový růst a rozvoj by nebyl efektivně využit.

Hlavními zásadami pro učitele tedy je:

- že děti jeho pomoc a zpětnou vazbu potřebují aby se mohly rozvíjet
- celá tato interakce může s co největším přínosem pro děti probíhat jen v jazykově aktivním prostředí

3. Vytvoření jazykově aktivního prostředí

Podmínkou pro úspěšnou a hlavně efektivní výuku je vytvořit ve třídě tzv. jazykově aktivní prostředí. Pojem „jazykově aktivní prostředí“ v sobě zahrnuje několik dílčích předpokladů, které musí být spojeny v jeden celek. Jejich splnění zahrnuje množství aspektů, na které se blíže podíváme.

Nejdůležitějším z aspektů je prostředí jazykové třídy. Do prostředí třídy můžeme zahrnout materiální prostředí a prostředí citové, to utváří atmosféru

a náladu ve třídě. Velkou motivací je navodit u dětí atmosféru něčeho výjimečného, atmosféru jedinečnosti. Aby byly děti hrdé a pyšné na to, že se učí anglický jazyk a že ho umí a mohou používat. Když se nám podaří v dětech vzbudit pocit hrdosti a důležitosti máme zajištěnou silnou motivaci a chuť k učení se.

Třída je místem, kde se mluví jiným jazykem a mělo by to na ní být vidět. Přesto že děti ještě neumí číst ani psát, na zdech třídy mohou být nejrůznější plakáty vztahující se ke slovní zásobě, nebo k učebnicím, na kterých budou nápisy. Děti tak budou nenásilně vystaveni psanému textu. Budou se ptát a mohou si podvědomě fixovat některá jednoduchá slovíčka, která budou potřebovat v pozdějších letech.

Děti by měly mít ve třídě přístup k doplňkovým materiálům, jako jsou knihy s jednoduchými příběhy. Materiály na kterých si mohou procvičovat své dosavadní znalosti. Možnost pracovat s obrázky se slovní zásobou. Je-li to možné poskytněme dětem audio nahrávky, krátké příběhy či filmy přizpůsobené jejich jazykové úrovni. Anglický jazyk by měl žáky ve třídě obklopot, aby ho mohli vnímat skrze všechny smysly, a to nejenom záměrně ale i bezděčně. Je obzvláště důležité vystavovat děti cílovému jazyku v neintenzivnější možné míře, aby si na něj zvykly a braly ho jako běžnou součást školní docházky.

Jazykovou třídu by měli žáci vnímat jako něco příjemného, něco kde se cítí bezpečně, kde je nic neohrožuje. Důležité v jazyce je komunikovat, bude-li mít dítě pocit nejistoty a ohrožení, moc komunikovat nebude. Atmosféra musí být přátelská a podporující. Pocit jistoty dětem poskytneme pevným, zaběhnutým řádem. Budou-li vědět, co se v hodině děje a kdy, my jako učitelé budeme dodržovat pevnou strukturu hodiny, děti se budou cítit jistější a kde je jistota je i větší sebevědomí. A větší sebevědomí produkuje žáka snaživého a ochotného mluvit, a to je to co potřebujeme, obzvláště v jazykových třídách.

a) Rituály a stereotypy ve třídě

Stereotypy a rituály ve všech třídách, dávají žákům pocit jistoty a tím významně ovlivňují to, jak se ve třídě cítí. Přeorientujeme-li se na jazykovou třídu, uvidíme jak stereotypy, které se dějí každý den, mohou poskytovat

příležitosti k jazykovému rozvoji. Jeden příklad by se týkal organizace třídy. Při výtvarných činnostech, které jsou v první třídě běžnou součástí výuky, je příležitostí k rozvíjení mnoho. Například když potřebujeme rozdat nůžky a papír. Jako při běžné hodině, půjde vždy v podstatě o stejnou podobu: učitel mluví k celé třídě, organizuje rozdávání, případně i zapojuje žáky. Jazyk instrukcí by měl vždy korespondovat s úkolem a úrovní znalostí žáků. Začátečníků budeme říkat *Jirko, please give out the scissors. Maruško, please give out the paper.* Důležité je doplnit pokyn gesty, předvést co po dětech chceme.

Kontext a známost situace poskytují žákům příležitost předvídat význam, zároveň ale rutiny nabízejí prostor pro obměny. Jazyk obměňujeme pozvolna a jen tehdy mají-li žáci předchozí fráze již zažitě. Pokyny můžeme obohatit již známou slovní zásobou jako jsou třeba barvy: *Honzo, ask everybody if they want white paper or black paper.*

„Jak se jazyk stává více komplexnějším, podpora významu, která plyne z opakování a situace, pomáhají dětem nepřestat rozumět. Zvyšující se komplexnost jazyka poskytuje prostor pro jazykový růst; pokud nový jazyk koresponduje s dětskou zónou nejbližšího rozvoje, tak jemu nebo jí to bude dávat smysl a začne tím proces zvnitřňování.“ (Cameron, 2001, s.10, překlad autorky DP)

Co si člověk zvnitřní, začne používat automaticky. Automatizace nevyžaduje vědomou účast mozku a koncentrace. Žáci mohou svou koncentraci směřovat na nové podněty a tím se proces učení stává více efektivním.

Stereotyp, v dobrém slova smyslu, by měl provázet celou strukturu hodiny. Objevovat by se měl na začátku hodiny, v její hlavní části a samozřejmě i na závěr. Vytvoříme-li si pevnou strukturu činností a aktivit, zkrátíme si čas potřebný k dávání instrukcí a vysvětlování organizace. Děti si rychle navýknou a již bez naší pomoci budou po pár týdnech schopné přejít plynule z činnosti do činnosti, či změnit místo na další aktivitu, nebo pomoci se změnou rozestavení třídy; např. si každé dítě automaticky po skončení výtvarné aktivity přenesse svoji židli do koutku, kde se vyprávějí příběhy.

Rozebereme si možnosti využití stereotypů ke zlepšení porozumění jazyku v jednotlivých fázích hodiny. Pro naše účely si jednotlivé fáze pevně rozdělíme.

V praxi by měl být přechod jednotlivých etap hodiny plynulý a návaznost by měla být logická.

Začátek hodiny ve škole je uvozován zvoněním, což je krásný příklad stereotypu využívaného ve školství obecně. Hodinu anglického jazyka můžeme začínat jinak než jen čekat na zazvonění, stoupnutí si žáků a pozdravení se s učitelem. Součástí všech učebnic určených pro naši věkovou skupinu jsou říkadla a písničky. Důvodem je snaha usnadnit dětem osvojení si frází a slovíček. Děti si všeobecně lépe pamatují, mají-li to co si mají zapamatovat spojené s rytmem. Už od útlého věku je k tomu „trénujeme“, učí se nejrůznější básničky a říkadla, tleskají u nich, předvádí to, co se zrovna v básničce děje. To samé je zčásti simulováno i v anglickém jazyce, jakožto v cizím jazyce. Můžeme tedy hodinu začít nějakou písničkou nebo říkadlem, které je připraveno k úvodní lekci naší učebnice a bude pravděpodobně obsahovat i základní slovíčka jako je *Hello*, *Good morning*, *How are you?* apod. Pokud učitel nemá k dispozici uvítací písničku z učebnice, může si ji vypůjčit z jiné edice a žáky ji naučit. Má-li tvořivějšího ducha může si jednoduchou melodii vytvořit sám, nebo na již známou melodii pouze doplnit vhodný anglický text. Začátek anglické hodiny může začínat také v kruhu na koberci, kde se všechny děti posadí a můžeme např. zopakovat slovní zásobu, říci si jak se máme apod.

V hlavní části hodiny bychom se měli věnovat buď opakování a rozšiřování již nabytých znalostí a nebo vyvozování nové látky. Každá z aktivit by měla být uvozována stejně za použití stejného jazyka. Chceme-li pracovat s učebnicí, náš pokyn uvozující tuto činnost by měl být vždy totožný. Sled našich instrukcí by měl být, alespoň ze začátku také stejný. Např.: *Everybody prepare your book, please*. Učitel by měl vše dělat současně s pokyny, aby děti měly oporu nejen zvukovou ale i vizuální, tzn. při tomto pokynu si sám vezme knihu. *Open your book at page.....* i teď otevře knihu zároveň s instrukcí a číslo stránky napíše na tabuli. Po napsání čísla by měl ještě stránku ukázat třídě. I úplný začátečník, který neumí anglicky ani slovo ví, co má dělat a udělá to aniž by bylo použito slovo česky. Po pár týdnech pravidelného používání, uvidíme, že žáci jednají automaticky. Ověřit si to můžeme jednoduše. Zkusíme ze svých instrukcí odebrat gestikulační složku. Dojde-li u žáků ke zvnitřnění, budou i bez gest

vědět, že pokyn *Open your book at page....* znamená otevřete si knihu a budou již jen čekat na číslo na tabuli. Znájí význam fráze dlouho před tím, než vědí jak se řekne otevřít, kniha či stránka. To, že tomu tak je, nám umožnilo opakování, stereotyp.

Jednotlivé činnosti mohou být stereotypně uvozovány např. hrou na zvoneček, nebo učitel na stejnou aktivitu použije vždy stejného maňáska.

K vytvoření rituálů nám pomůže i samotná třída. Budou-li pomůcky jako nůžky, pastelky, papíry, lepidla a jiné předměty, které budou děti potřebovat vždy k nalezení na stejných místech máme nespočet možností dále rozšiřovat jazyk. Např. pastelky budou vždy uloženy na skříňce a děti často uslyší pokyn: *Put the crayons on the cupboard, please.* Můžeme tento jazykový materiál dále rozvíjet. Nikdo dětem neříká: „*cupboard* znamená skříňka“ a přesto to vědí, přesvědčíme se o tom zase malou změnou pokynu. Je možné po žákovi chtít, aby na skříňku položil něco jiného, třeba knihu, penál. Uvědomí si, co se ve větě změnilo a jak a přizpůsobí tomu svou reakci. To vše se stane pokud bude mít možnost si původní pokyn zažít natolik aby se zautomatizoval. Vytvořme si ve třídě „koutky“ pouze na určité činnosti. Vyprávějme si příběhy vždy na stejném místě a žáci budou vědět, že jak se tam učitel přesune bude příběh.

Učitelův vzhled může signalizovat co se zrovna bude dít. Chceme-li například aby se děti snažili mluvit pouze anglicky pojměme to jako hru, učitel si může vzít, vždy stejný šátek a děti již poznají, že teď se od nich chce jen mluvení anglicky. Před vyprávěním si učitel může nasadit „zpívací“ klobouk a děti vědí, že se bude zpívat. To vše doprovázíme mluveným slovem. *I am putting on my singing hat. Listen and sing a song children.* apod.

Závěr hodiny stejně jako předešlé fáze nabízí nespočet možností pro vytvoření rituálů. Stejně jako v úvodní části můžeme i tady zopakovat co jsme se naučili, můžeme sem zařadit písničku na rozloučení, nebo si zahrát oblíbenou hru.

Již bylo naznačeno, že rituál či stereotyp, aby měl pro jazykovou výuku význam musí být nutně doprovázen jazykem. Jazyk při vedení třídy hraje významnou roli pro rozvoj jazykových schopností. Díky schopnosti nepřímého učení jsou děti schopny naučit se víc než jen slovíčka a obraty z aktuální lekce. Častým opakováním, užíváním jazykových stereotypů děti odposlouchají

věty a obraty, které v učebnici nejsou. Děti mají schopnost pojmut velké množství informací a efektivně s nimi pracovat. Učitel nesmí být překvapen použije-li žák některou jeho frázi v interakci s ostatními spolužáky. Jako se to stává u frází typu „*Stop it*“.

b) Jazyk při řízení třídy

Jednou ze situací, kdy rozhodně používáme anglický jazyk namísto českého jazyka, je řízení třídy. Převážná většina instrukcí a pokynů by měla být v anglickém jazyce. Jazyk musí být jednoduchý a srozumitelný. S porozuměním nám pomáhají neverbální prostředky a situace, kdy pokyn používáme. Jazykové struktury, které se rozhodneme používat, bychom měli ve stejné podobě používat kontinuálně. Změnit nebo obohatit jazyk můžeme až pokud se ujistíme, že si žáci předešlý jazyk osvojili.

Do velké skupiny „jazyk při řízení třídy“ můžeme zahrnout několik druhů jazyka. Nejlepší bude si ho rozdělit podle příležitostí, kdy jazyk užíváme. Jedním je dávání pokynů a instrukcí – tím se budeme zabývat v následující kapitole, druhým je jazyk, který učitel používá při běžné komunikaci s dětmi. Do této skupiny bychom zařadili běžnou sociální interakci, jako je udržování disciplíny, pochvala, zdrcení, představování, „zdvořilostní“ konverzace a v neposlední řadě obvyčejné domlouvání týkající se například odchodu na toalety nebo sdělování zážitků, říkání děkuji a prosím. Důležitou součástí je také chování učitele, ne neblízké chování rodičů k úplně malým dětem, které se děje ve snaze rozvíjet jazyk. Ať už mateřský, nebo v našem případě jazyk anglický. Toto chování v sobě zahrnuje popisování úkonů, které učitel právě provádí.

Třída dětí v mladším školním věku musí být dobře organizačně zvládnutá. Udržování kázně za použití anglického jazyka je obtížné jak pro učitele tak pro žáky, kteří jazyku ne vždy rozumí a tak se může stát že nezareagují. Jazyk k udržení disciplíny musí být krátký a stručný, žádné dlouhé věty nám disciplínu udržet nepomohou. Jejich repertoár by také neměl být příliš obsáhlý. Učitel by měl používat maximálně pět různých pokynů. Více než při jiné situaci kdy používáme anglický jazyk, je zde nutné maximálně využít hlas a výraz, který nám pomůže podtrhnout význam a závažnost našeho sdělení.

Mezi nejpoužívanější a nejefektivnější fráze pro udržení kázně můžeme zařadit:

Stop it! – tato fráze je použitelná prakticky v jakékoliv situaci.

Be quiet! – jedna z frází, které budeme používat často

Be careful – podobně jako první fráze je i tato použitelná velmi často

Slowly – i tuto větu upotřebíme často, protože děti mají tendenci se všude pohybovat během

Zde je nutné podotknout, že udržování kázně je jedním z případů, kdy může být použita čeština, ne vše lze obsáhnout anglicky, děti navíc nemají zautomatizované reakce. Jelikož není, alespoň ze začátku, porozumění dostatečné aby mělo kýžený efekt, použijeme zde mateřský jazyk. Nekázeň může významně narušit průběh hodiny.

Čím jsou naši žáci mladší, tím větší mají potřebu pochvaly a uznání od učitele. Pro děti je pochvala velikou motivací, „hnacím motorem“ pro další práci. I když musíme někdy něco vytknout, nejdříve dítě za něco pochválíme. Chválit bychom měli často a u každého žáka najít něco, za co ho můžeme pochválit. Přesto, že má anglický jazyk hodně výrazů pro pochvalu, měli bychom si jich vybrat jen pár a ty konstantně používat, abychom děti nemátli. Uvedeme si zde výčet těch nejčastěji používaných:

Well done – vhodné pro použití při každé příležitosti

Good / Very good – vhodné použít při každé příležitosti

Excelent – vhodné použít při každé příležitosti

It's nice! – používáme spíše při hodnocení nějakého dětského výtvoru

Úkolem výuky jazyka již dnes není znát co nejvíce slovíček nebo umět gramatiku, dnes stojí úloha jazyka v rovině dorozumívací. Učíme žáky jazyk, aby byli schopni se dorozumět. Děti učíme základním návykům v oblasti

komunikace, do sféry první třídy patří, schopnost pozdravit, představit se, zeptat se druhého jak se má, poděkovat a poprosit:

Hello – děti si procvičují při každém úvodu hodiny

Good morning / Good night – v první třídě, ještě děti neučíme obměny (afternoon, evening)

How are you? / I'm fine. – můžeme procvičovat při každém úvodu hodiny

Thank you – sami jdeme příkladem a děti při každé vhodné příležitosti upozorníme na poděkování

You are welcome – tuto frázi si děti osvojují nápodobou, může být obtížná díky podobnosti (v češtině) s následující frází

Please – sami jdeme příkladem a děti při každé vhodné příležitosti upozorníme na užívání

Dosud šlo o velmi jednoduché víceméně jednoslovné jazykové struktury. V hodině ale může využít i gramaticky náročnějších jazykových výrazů. Požádá-li nás žák o svolení jít na toaletu a my bychom rádi, aby byl časem schopen požádat anglicky. Můžeme postupovat tak, že ho vyzveme, aby opakoval po nás, my mu řekneme otázku anglicky: *Teacher can I go to the toilet?* žák zopakuje – pozor! nikdy děti nenutíme jazyk používat pokud samy nechtějí – a my mu odpovíme *You can go to the toilet.* U malých dětí lze použít výrazu „pee“, který používají malé anglické děti. Pro děti je zajímavější díky výslovnosti a snadněji si ho zapamatují i proto, že je pro ně zdrojem zábavy. Dostaneme-li se do fáze, kdy děti řeknou třeba jen výraz „toilet“ nebo „pee“ máme na půl vyhráno. My jako učitelé ale opět musíme reagovat celou větou. Děje se tak proto, že potřebujeme jazyk dále rozvíjet. To znamená, že děti budou za čas říkat např. *Teacher, pee. Teacher go pee please.* Až se za čas dopravujeme k zvnitřnění a automatizaci celé fráze.

Nezanedbatelnou příležitostí k rozvoji jazyka spadajícího do této jazykové kapitoly je vyprávění. A to vyprávění ze strany žáků. Žáci v první třídě mají potřebu neustále něco sdělovat a vypravovat. Nemají ještě dostatečné jazykové prostředky aby toho byli schopni pouze v anglické jazyce, a proto jim my jako

učitelé musíme pomáhat. Nabádáme děti k tomu, aby to co již znají řekli anglicky a našim úkolem je nejen poslouchat ale tu a tam parafrázovat, co nám dítě sdělilo, anglicky. Vypichujeme pouze slovíčka, která víme že dítě v první třídě zvládne a která mu mohou být k užtku pro další výuku. Např. Byl jsem v bazénu / *in the swimming pool* / a tam jsme plavali / *you were swimming* /. Svým vstupováním učitel reaguje na aktuální sdělení. Tím dává najevo svůj zájem a ještě nepřímou přispívá k rozvoji jazyka. Dítě v ten okamžik nemá pocit, že je vyučováno a my zde opět využíváme schopnosti nepřímého učení.

Poslední způsob, zmiňovaný v této části, jak využít dětské schopnosti nepřímého učení je komentování činností, které dělá sám učitel. Během vyučovací jednotky udělá učitel spoustu akcí, které se samotnou výukou nemají mnoho společného. Ve třídě musíme zajistit optimální klima z hlediska uspokojování základních fyziologických potřeb jako je teplo, světlo, čerstvý vzduch apod. To je příklad, kdy lze krásně rozšiřovat jazyk. Učitel jde otevřít okno a měl by svou činnost doprovázet slovním komentářem, kde by mělo zaznít ...*open the window...* Žáci mají zároveň možnost slyšet jazykovou strukturu a v praxi vidět co si pod ní mají představit. U světel nastává ta samá situace ...*turn on/off the lights...* . Příležitostí je nespočet. Otevírání a zavírání dveří. Mazání tabule.

Ve všech případech, které jsme zmínili je důležitým faktorem úspěchu důslednost a soustavnost. Odměnou naší vytrvalosti bude skutečnost, že po pár týdnech můžeme zkusit otočit náš komentář v pokyn a u některých dětí se setkáme s porozuměním. Řekneme např.: *Jano, turn on the lights, please.* A děti budou vědět co se po nich chce.

Všechny jazyk by měl učitel doprovázet gesty. O tom jak gesta využívat k podtržení významu se podrobněji dočteme v následujících kapitolách.

Důležitou složkou každé hodiny je zadávání instrukcí, pokynů a úkolů. Jakkoliv se to může zdát obtížné vezme, že i tato část hodiny lze být provedena pouze v anglickém jazyce.

c) Užití jazyka při dávání instrukcí a úkolů

Představme si žáka první třídy, který přijde na svou první hodinu anglického jazyka. Angličtinu nikdy předtím neměl a jeho nová paní

učitelka, nebo pan učitel, na něj již od začátku mluví pouze anglicky a on, to je důležité, rozumí, ví co mu učitel říká a ví co má dělat. Žák má najednou pocit velkého sebevědomí a pocítí úspěch. Takový pocit, je pro žáka i pro učitel velice důležitý. Je to motivace, která v dětech vzbudí chuť a touhu po učení se. Náhle zjistí, že cizí jazyk není nic složitého a tím si odbourá případné obavy a stresy, které by ho v práci jen brzdily.

Zmínili jsme naprosto ideální stav. Nesprávným použitím jazyka, ale můžeme v dětech vyvolat pravý opak. Stres z neporozumění je veliký a následky z nesprávného užití jazyka mohou v dítěti zůstat celou školní docházku. A v pozdějších letech zapříčinit nechuť k anglickému jazyku. Proto je důležité vědět, jak s jazykem zacházet a jak ho dětem podat v co nejčistší srozumitelné podobě. Jak ho musíme přizpůsobit dětem v mladším školním věku. Učitel má naštěstí k dispozici hned několik způsobů, které mu ulehčí jeho snažení.

Mnohem dříve než začnou naši žáci jazyk používat, se naučí mu rozumět. Jde bohužel o dovednost, která není pro okolí žáka zřejmá. Vnímá ji pouze učitel, což ji ovšem v žádném případě neubírá na důležitosti. Bohužel rodiče jsou spíše v očekávání, kdy se projeví některá z produktivních dovedností, jako je třeba mluvení. Tím, že žák správně vykoná pokyn, který mu učitel zadá. Tím prokazuje, že jazyku rozumí. A porozumění je základní předpoklad pro schopnost se domluvit. Nebudeme-li našemu protějšku rozumět, nebudeme ani schopni s ním komunikovat.

Pro dávání instrukcí a úkolů platí důležitá zásada, učitel by měl vždy dělat, předvádět, ukazovat a naznačovat to, co právě říká. Vyzveme-li třídu „*Stand up.*“ měl by učitel sám vstát a pokyn ještě doplnit pohybem rukou. V ten okamžik je instrukce zcela zřejmá a srozumitelná i pro úplné začátečníky. Představíme zde nejzákladnější fráze a jejich možnou prezentaci.

Stand up. / Sit down. – doprovázíme názornou ukázkou, jde o velmi frekventovaný jazyk, který si děti velmi rychle zautomatizují.

Listen. – zde může učitel využít gestikulace, nebo obrazové symboliky

Come here. – použijeme gest, jde o velmi frekventovaný pokyn, který si děti velmi rychle zautomatizují.

Touch the... – doprovázíme názornou ukázkou, toto spojení má význam při práci se slovní zásobou, děti se mohou dotýkat barev, částí těla, oblečení....

Show me... – doprovázíme názornou ukázkou, děti nám budou v hodinách často ukazovat svá díla; při práci se slovní zásobou, kdy po nich budeme chtít, aby nám ukazovaly např. na obrázcích v knize

Give me... tuto frázi budeme také používat často a je vhodná pro užití gestikulace

Ke konkrétním činnostem patří konkrétní pokyny. Naši žáci neumí číst a psát a tak je práce v anglickém jazyce postavena na stříhání, lepení, kreslení apod. Jazyk který budeme často používat. Jde vždy o velmi jednoduché jednoslovné „příkazy“.

Draw. – u všech těchto instrukcí platí, že nejlepším způsobem je příklad

Cut. – zde si můžeme vypomoci gesty, nebo obrázky

Fold. – význam odvodíme příkladem

Colour. – nejlépe bude použít názornou ukázkou

Stick. – i zde si nepomůžeme jinak než ukázkou

I tyto instrukce se časem zautomatizují, budeme-li v jejich užívání důslední. Další skupinou bude příprava pomůcek, kde záleží jen na slovní zásobě protože struktura je vždy stejná:

Prepare your ... – jednoduché na pochopení, učitel předvádí spolu s dětmi.

Předchozí část jsme věnovali, běžným, poměrně konkrétním situacím a instrukcím a pokynům, které by bylo vhodné při nich použít. Ve směr šlo o stereotypní situace, které se budou dít každou hodinu anglického jazyka. Nastanou však situace, kdy budeme chtít dětem vysvětlit pravidla nové hry, nebo si připravíme činnost, kterou jsme doposud nedělali. Nebylo by motivující použít k vysvětlování ihned češtinu. A to z jednoho prostého důvodu. Pro každého kdo se učí cizí jazyk je pochopitelně snadnější vyjadřovat se jazykem mateřským. Mluvíme-li s člověkem, který našemu mateřskému jazyku nerozumí jsme nuceni

se snažit dorozumět se s ním pomocí jazyka, který ovládají obě strany. Děti, ale vědí že jejich mateřštině rozumíme a nebudou-li vědět vhodný výraz či obrat v angličtině, nebudou ani vteřinu váhat použít češtinu. Naším cílem by mělo být, aby se děti snažily používat angličtinu i když nebudou zrovna vědět přesné slovíčko. Aby se snažily s jazykem pracovat tvořivě. Děti tuhle schopnost mají více rozvinutou než dospělí. Právě proto se snažíme vysvětlovat dětem novou situaci anglicky.

Při přípravě hodiny bychom si měli tuto fázi řádně připravit. Jazyk si předem rozmyslet, aby byl dětem srozumitelný. Při improvizaci máme tendenci používat složitější jazyk. Mějme na paměti, že pokud budeme mluvit složitě a děti nám nebudou rozumět, nebudou se soustředit a ztratí motivaci novou hru či činnost vyzkoušet.

Tyto situace jsou jedny z mála, kdy se může stát čeština „pomocníkem“. Přesto si rozmysleme bude-li to učitel, kdo český jazyk použije. V této situaci je vhodnější, sledovat pořádně žáky a zjistíme-li, že již někdo pochopil, necháme ho vysvětlit situaci celé třídě. I zde platí pravidlo názornosti. Při vysvětlování bychom měli být co nejnázornější.

Pokud skutečně vidíme, že děti nevědí co se děje, použijeme k vysvětlení český jazyk. V sebereflexi bychom se potom měli zamyslet nad tím, čím bylo nepochopení způsobeno, zda je na vině jazyk, náš přístup nebo momentální nepozornost našich žáků.

Nastínili jsme úlohu českého jazyka v hodinách angličtiny, a zároveň jsme si vysvětlili jak připravit hodinu z hlediska instrukcí tak, aby jeho výskyt byl minimální.

D. Mateřský jazyk a anglický jazyk ve výuce angličtiny

Následující kapitola se bude zabývat významem mateřského a anglického jazyka ve výuce angličtiny. Ve většině situací během výuky učitel cítí, že by měl používat pouze anglický jazyk. Je samozřejmé, že v hodinách, kde působí pedagog, který s dětmi sdílí jejich mateřský jazyk, se občas uchýlí i k jeho užití. Mateřský jazyk by měl fungovat jako opora a podpůrný faktor pro anglický jazyk a jeho výuku, ne jako jeho náhražka.

V předchozích částech jsme si vysvětlili, jak důležité je žáky vystavovat cizímu jazyku v největší možné míře, proč tomu tak je a jak toho dosáhnout. Zjistili jsme také, že je pro děti výhodné být v neustálém kontaktu s anglickým jazykem. Že to jejich znalosti rozšiřuje a ony jsou schopné naučit se více než pokud bychom užívali k výuce mateřský jazyk. Mohlo by se proto zdát, že nejlepší cestou, z hlediska efektivity, jak vyučovat anglický jazyk je používat jej k výuce neustále. Že tomu tak není a proč se dozvíme v následujících částech této kapitoly.

1. Užívání cílového jazyka k jeho výuce

S nejlepšími úmysly a v dobré víře se někdy učitelé domnívají, že je v hodinách vhodné používat pouze anglický jazyk. Používat by ho potom měl nejen pedagog, ale i žáci. Bohužel jde o omyl, který by mohl mít neblahé následky, které by mohly ovlivnit budoucí postoj žáků k výuce anglického jazyka.

Tento stav by byl možný pokud by žáci nevěděli, že jim učitel rozumí. Pokud by byl učitel rodilý mluvčí. Děti budou anglický jazyk používat jen tehdy budou-li z nějakého důvodu muset. Pokud vědí, že jim učitel rozumí budou mu vyprávět své zážitky v češtině, protože je to pro ně jednodušší a v mateřském jazyce mají více výrazových prostředků. Pokud by nesměli češtinu používat, mohlo by dojít ke ztrátě chuti komunikovat. A komunikace je v jazykové výuce základ. Pakliže bychom žáky nutili užívat pouze anglický jazyk, vytvořili bychom ve třídě pro děti nepříjemnou a nepřírozenou atmosféru. Hodiny anglického jazyka by se pro ně mohly stát stresujícím zážitkem. Pokud navíc nejsme pouze

učitelem angličtiny, budeme své žáky na prvním stupni vyučovat i jiným předmětům. Takže ani předstírání, že jim nerozumíme by nemělo smysl.

Chceme-li zajistit, že naši žáci budou cílový jazyk používat, musíme dětem vytvořit situace, kdy budou nuceny angličtinu užívat. Abychom v dětech nevyvolávali nepřiměřený tlak, bude nejlepší vytvoříme-li tyto příležitosti pomocí her, dramatizací a písní. Děti si budou chtít hrát, aby si mohly hrát musí užívat a rozumět anglickému jazyku. Vytvořili jsme potřebu jazyk používat a pracovat s ním.

Vedle her je dramatizace mocným nástrojem v rukou učitele. Není pro žáky nic přitažlivějšího, než se na okamžik stát oblíbenou postavou z příběhu a zkusit se do ní vžít. Pomocí dramatizace přimějeme děti užívat jazyk. Budeme chtít aby užívali jazyk, který samy zvládnou a navíc můžeme pomocí dramatizace odvodit novou frázi, kterou budeme potřebovat pro další výuku. V dramatizaci dáváme prostor se vyjádřit i žákům nesmělým. Stydlivým jedincům, zde pomáhá fakt, že teď nemluví „já“, ale mluví postava. U všech činností mějme na paměti, že děti nikdy nenutíme mluvit.

Anglický jazyk tedy používáme pouze v případě, kdy je to produktivní a přínosné pro naše žáky. Nikdy ne za každou cenu. Naopak český jazyk by měl být pro učitele pouze pomocným jazykem k podtržení jazyka cílového. Abychom mohli správně ve výuce vyvážit poměr rozložení jazyka musíme si ujasnit roli mateřského a cílového jazyka ve výuce.

a) Role mateřského a cílového jazyka ve výuce

Výzkumy prováděné ve třídách, kde pedagog sdílí mateřský jazyk se svými žáky poukázaly na několik hlavních případů, kdy učitel mateřský jazyk používá. Jednotlivé body za pomlčkami jsou převzaty z pramene: Cameron, 2001, s. 201, doplněný komentář je dílem autorky. Body použité z výzkumu jsou v textu vyznačeny kurzívou. U každého příkladu zvlášť zhodnotíme, zda je vždy nevyhnutelné mateřský jazyk použít. Mateřština byla nejčastěji užívána při:

- *Vysvětlování některých aspektů anglického jazyka* – v tomto případě s ohledem na věk dětí, nelze užít k vysvětlování anglický jazyk a tudíž je mateřština na místě.

- *Překlady slov či vět* – tady se lze ve většině případů vyhnout užití mateřského jazyka, učitel musí být schopen využít všech možných prostředků k demonstraci významu, než se uchýlí k užití mateřského jazyka. Podle toho by měl také volit slovní zásobu a obraty. Jsou i situace kdy musíme mateřštinu použít.

- *Zadávání instrukcí* – i tento případ by měl být řešen užitím mateřského jazyka jen v krajním případě. Stejně jako u slovní zásoby, učitel si musí instrukce předem promyslet tak, aby byly srozumitelné bez překladu.

- *Kontrola porozumění textu, instrukcí, příběhu* – užití mateřštiny není nevyhnutelné, v praktické části si ukážeme jak lze kontrolovat porozumění bez účasti češtiny.

- *Povzbuzování* – při povzbuzování není mateřský jazyk potřeba, vhodnost jeho použití řeší učitel individuálně.

- *Kontrola pozornosti žáků* – zde lze účast mateřského jazyka obhájit.

- *Zkoušení* – na úrovni první třídy je užití mateřského jazyka v této oblasti nevhodné.

- *Dávání zpětné vazby* – některé druhy zpětné vazby nelze v první třídě dětem podávat v anglickém jazyce.

- *Udržování kontroly a disciplíny* – celá část jedné kapitoly se v této práci zabývala užitím mateřského jazyka při zvládnutí disciplíny a její užití je až mezním, někdy však nutným řešením .

- *Neformální, přátelské povídání s žáky* – v tomto případě bude učitel mateřštinu používat asi nejčastěji, ale přesto bychom se měly snažit používat i v této situaci více anglický jazyk.

Na provedeném výzkumu vidíme, že je mateřský jazyk užíván v jazykové výuce velmi často. Zároveň si všimneme, že ne vždy je jeho používání nevyhnutelné. To že ho používáme i v případech, kdy bychom nemuseli, je důsledek snahy si věci zjednodušovat. Nejmarkantněji to můžeme sledovat při udržování disciplíny mnohem jednodušší je řešit kázeňské problémy, jako je povídání o hodině, česky. Budovat dlouhodobě systém kontroly kázně a chování anglicky, aby byly děti po několika měsících schopné reagovat na anglické pokyny, vyžaduje důslednost a soustavnost. Jde o dlouhý a náročný proces. Ne každý pedagog bude ochoten se do něho pustit.

Vyškrtáme-li situace, kdy není nezbytné, aby pedagog mluvil česky, zůstane nám pár bodů a ty můžeme rozdělit na dvě skupiny.

První skupinou je čeština jako podpora anglického jazyka pro děti, vysvětlujeme a uvádíme na pravou míru věci, které by děti v anglickém jazyce nepochopily nebo jim nebyly schopny porozumět. Např. fakt, že v angličtině slova jinak píšeme a jinak čteme, nebo dojde-li k nedorozumění mezi žáky, či mezi žákem a učitelem.

Druhá skupina je český jazyk jako pomocník pro učitele, pomáhá mu zvládnout nepředvídatelné situace ať už z oblasti učení eventuálně kázně.

Vždy je však role českého jazyka ve výuce angličtiny až druhotná a podporuje jenom zvládnutí anglického jazyka.

Pro děti je vědomí, že když nebudou vědět nebo rozumět, je tu čeština, které rozumí, velkou oporou. Dětem tato skutečnost dává pocit jistoty a bezpečí. Jak moc se budou děti spoléhat na český jazyk a jak moc ho budou využívat, záleží na učiteli. Aby neměly z anglického jazyka strach a neuchylovaly se proto k češtině, musíme anglický jazyk zjednodušit do podoby, které budou rozumět. Zlepšit porozumění můžeme, když budeme dostatečně využívat náš hlas, výraz a gesta.

b) Řeč těla, mimika, gesta

Jednou z nejobtížnějších situací z hlediska porozumění, která může při používání cizího jazyka nastat, je telefonní rozhovor. Volá-li nám někdo a my nemáme šanci se na rozhovor předem připravit a netušíme na jaké téma se bude rozhovor rozvíjet, je pro nás taková komunikace a její pochopení náročnou záležitostí. Do takové situace se dostaneme i když si myslíme, že jsme obstojní uživatelé cizího jazyka. Důvod proč tomu tak je, je nasnadě. Ve snaze rozumět nemáme žádnou oporu, nevidíme výraz člověka se kterým mluvíme, nevidíme jeho postoj, gesta. Rozhovor je vytržený z kontextu, nemáme oporu žádných souvislostí a některé melodie hlasu se dají vykládat vícero způsobem. Vést takové rozhovory nás stojí velikou námahu.

Na malém příkladu jsme si ukázali co vše nám pomáhá s porozuměním. Děti potřebují totéž, tím spíše, že s jazykem začínají. Naš postoj, mimika a gesta, situace to vše dává význam tomu co říkáme. V používání těchto vedlejších pomocných prostředků komunikace musíme být krystalicky jednoznační. Neměly bychom používat ironii, sarkasmus. Nic co by mohlo naše žáky zmást.

Když začínáme s angličtinou u malých dětí, jsou anglické pokyny jen směsí nesrozumitelných zvuků. „*Open your book, please.*“ Stoupneme-li si před třídu a bez vysvětlení dáme tento pokyn, reakce bude nulová. Jak srozumitelnou dostane tento pokyn podobu, když ho učitel doprovodí akcí. Vezme do ruky knihu, před celou třídou ji otevře a doprovodí ji instrukcí „*Open your book, please.*“ Většina třídy pochopí co mají udělat. Zvedneme-li ve třídě v ruce nůžky při pokynu „*prepare your scissors.*“ Nestane se, že by někdo vytáhl z tašky lepidlo.

Mimika obličeje, gesta a intonace nám pomohou i v jiných situacích do kterých se v hodině dostaneme. Chceme-li například vyvodit a osvojit si dvojici pokynů „*Open your eyes*“ a „*Close your eyes*“ pomohou nám gesta a intonace dokonale. Pokyn „*Close your eyes*“ jednoduše předvedeme pomocí názorného příkladu nebo gest. Chceme-li se vyvarovat užití češtiny bude vysvětlení významu instrukce „*Open your eyes*“ oříškem. Žáci mají zavřené oči, takže gest nyní využít nemůžeme. Proces otočit nelze, nemůžeme učit děti „*Open your eyes*“ když je mají otevřené. Využijeme tedy naší intonace. Při pokynu „*Close your eyes*“ použijeme hlas klidný, jehož intenzita se bude pohybovat v průměrné hlasitosti. Naproti tomu „*Open your eyes*“ řekneme výrazně a hlasitěji. A děti oči skutečně otevřou. Využíváme reflexu, kdy při hlasitém podnětu automaticky otevřeme oči, abychom mohli reagovat na případné nebezpečí. Pak už můžeme podle potřeby opakovat a upevňovat.

Víme, že čím více způsoby si žák informaci vstřebá nebo zažije, tím déle si ji pamatuje a efekt učení je trvalejší. Využijme mimiku jako nástroj na prožití si slovní zásoby. Tím, kdo ve třídě využívá mimiky, nemusí být jenom učitel. Zeptáme-li se dětí „*How are you?*“ a ony by rády daly najevo pocit pro který neznají vhodné slovo, pak dříve než použijí češtinu použijí výraz tváře. V jejich vlastním obličeji se dozvíme odpověď.

Děti mohou samy představovat co se zrovna učí. Velmi efektní je aktivita založená na pantomimě „*Be a...cat, car,...*“ děti si pomocí své vlastní mimiky a postojů zažijí slovíčko. Jde o výrazy, které jim těžko můžeme ukázat názorně. A tak alespoň zjednodušíme jejich zapamatování tím, že je děti procítí.

Učitel anglického jazyka je svým způsobem „herec“. Herectví je tím intenzivnější čím jsou naši žáci mladší. Čím výraznější náš projev bude, tím více děti zaujmeme a zaujatý žák se učí lépe. Způsobů jak využít intonaci hlasu, mimiku obličeje a gesta abychom podpořily význam toho co sdělujeme je mnoho. Další pomůckou, kterou užíváme skoro stejně často jako neverbální komunikaci jsou pomocné materiály určené pro výuku anglického jazyka.

c) Pomocné materiály ve výuce angličtiny jako prostředek k usnadnění porozumění

Ve výuce angličtiny máme k dispozici nepřeberné množství materiálů, které mají za úkol učiteli usnadnit jeho práci a pomoci mu udělat angličtinu srozumitelnou a příjemnou pro jeho žáky. Díky těmto pomůckám budeme schopni odsunout český jazyk z hodin anglického jazyka na samotný okraj a přenést tak hlavní úlohu plně na anglický jazyk.

Pomůcky o kterých se budeme zmiňovat, jsou ve směr vizuálního rázu. Důležitou roli ve výuce angličtiny hrají tzv. „Flash Cards“. Jde o karty s obrázky. Námětem obrázků je slovní zásoba, ale mohou jimi být i symboly, které si učitel připraví pro snadnější organizaci třídy. Jejich velikost opět závisí na učiteli, pokud si je tvoří sám, ale u kupovaných karet jde většinou o formát A5.

Významem karet je omezit používání mateřštiny na minimum. V mladším školním věku obecně by měla být všechna slovní zásoba vyvozována pomocí obrázků. Z metodického hlediska jde o to, aby se dětem nepřidával další krok do procesu zapamatování a vybavování si slov. Postup zapamatování probíhá „vidím slovo“ (význam) „slyším slovo anglicky“. Bez pomoci karet bychom museli místo vizuálního kontaktu vložit krok „přeložím slovo“, který by ale děti brzdil. Děti když vidí obrázek psa a slyší „dog“ vědí co „dog“ znamená, účast češtiny není nutná. Vědí že „dog“ znamená pes. Pochod při vybavování v mozku probíhá „obrázek“ – „dog“ děti neuvažují „obrázek“ – na obrázku je pes a pes se řekne „dog“

Více o způsobu práce s vizuálními materiály ve výuce si názorně předvedeme v praktické části.

E. Závěr

Z uvedené teorie vyplývá předpoklad, že výuka anglického jazyka v první třídě může probíhat s minimálním využitím mateřštiny, pokud učitel respektuje zásady přizpůsobení angličtiny věkovým, mentálním a výukovým aspektům a tento způsob výuky může také významně přispět k vytvoření pozitivního vztahu k výuce cizího jazyka a ke zlepšení dovedností v angličtině.

V následující části dokážeme jestli je uvedená teorie použitelná v praxi, a zda-li jsou všechny výše uvedené skutečnosti aplikovatelné v první třídě základní školy.

II. Praktická část

A. Úvod

V teoretické části, jsme objasnili principy a zásady, které když zohledníme při přípravě hodiny anglického jazyka, podaří se nám vytvořit hodiny, kde bude anglický jazyk hrát klíčovou roli a kde bude užití mateřského jazyka omezeno pouze na nezbytné minimum.

Praktická část nás krok za krokem provede plánováním výzkumného projektu. A poskytne metodické vysvětlení teoretických poznatků použitých v přípravách na hodiny.

B. Příprava projektu

Úkolem praktického projektu, je ukázat jak lze, za využití zásad, které jsme si vysvětlili v kapitolách teoretické části, vyučovat anglický jazyk v první třídě s minimálním využitím jazyka.

Teoretická část nám ukázala, že i tak malé děti jsou schopné se takto jazyk učit. Navíc z prací L. Cameron, která částečně vychází z prací J.Piageta a L.S. Vygotského, vyplývá, že pomocí tohoto přístupu jsou děti schopné naučit se více. Znovu si pro připomenutí shrneme proč je dobré omezit výskyt češtiny.

- Abychom se něco naučili, musíme s danou věcí přicházet často do styku. Jazyková třída je pro žáky jediné místo, kde se s jazykem setkávají, proto je důležité vystavovat děti cizímu jazyku v hodinách co nejčastěji. Ne však vždy.
- Děti v první třídě neumí číst ani psát, jedinými způsoby jak se učí jazyk je poslech, nápodoba a vlastní zkušenost.

Abychom mohli projekt uvést do praxe, bylo nutné provést několik nezbytných kroků. Prvním z nich byl:

Analýza skupiny

Poznat skupinu jako celek i jako jednotlivce je významné z hlediska použití metod výuky. Vyplatí se vědět jaké učební styly žákům vyhovují. Budou se tak učit snáze a mít do učení větší chuť.

Skupina, na které bude projekt prováděn, je šestičlenná - z toho 4 chlapci a 2 dívky. Všichni účastníci mají angličtinu poprvé až na základní škole, a v době probíhání projektu za sebou mají čtvrt roku výuky angličtiny 2 x týdně. Děti jsou ve věku 6-7 let a jsou žáky 1.ročníku Základní školy s rozšířenou výukou jazyků v Liberci. Materiální vybavenost je na vysoké úrovni. K dispozici má učitel množství doplňkového materiálu. Anglický jazyk je vyučován formou odpoledního vyučování. Tato skutečnost ovlivňuje přípravu hodin. Děti mohou

být někdy unavené. Se skupinou pracuji konstantně již od září školního roku 2006/2007.

Analýza učebnice

Nezbytnou součástí přípravy byla nutnost analyzovat učebnici, se kterou žáci pracují. Použitou učebnicí je:

MAIDMENT, S., ROBERTS, L. *Happy House*, 1.vydání OUP 2000; 79str
ISBN: 978 0 19 4338257

Pracovat budeme s Unit 3 „*Come and play*“

Učebnice je koncipována jako roční audio-orální kurz pro žáky prvních tříd. Stěžejním didaktickým prvkem je dramatizace příběhů. Děti si osvojují jazyk skrz prožitky z dramatizace.

Celá sada se skládá z učebnice, která je zároveň pracovním sešitem. Učitel má k dispozici učitelskou příručku, audio kazetu s nahrávkami k učebnici a sešit, kde jsou k jednotlivým lekcím připraveny kopírovatelné materiály. Celá sada je doplněna obrázkovými kartami a plakátem s ústředním motivem učebnice.

Potvrzení či vyvrácení teoretických poznatků docílíme tak, že podle teoreticko-didaktických pravidel a zásad upravíme plány 5 hodin, které obsáhnou probrání jedné kapitoly. Plány budou vycházet z učitelské příručky („Teacher's book“) k řadě učebnic Happy House.

Analýza učitelské příručky ukázala, že navrhované plány musí být změněny dle teoretických zásad. Dále musí být doplněny použitým jazykem a metodickým komentářem. Protože s učebnicí Happy House pracuji ve třídě již od začátku školního roku vím, jak je strukturovaná metodická část a že je potřeba ji k účelům práce upravit. Metodika řady Happy House je upravena na práci v početné třídě. Vzhledem k početnosti naší skupiny si můžeme dovolit individuálnější přístup, než ve třídě s 15 žáky. Proto jsem místy zařadila anglický jazyk i do situací, kde metodika nabádá užít jazyk mateřský. Tím jsem snížila účast mateřštiny jen na nezbytné minimum.

Před samotnou přípravou plánů na hodiny bylo nutné analyzovat jednotlivé přípravy vytvořené autory. Zhodnotit jaký jazyk užít a promyslet všechny

„komplikace“, které by se mohli objevit. Zhodnotit navrhované aktivity, upravit je na počet žáků ve třídě a promyslet jazyk, který použijeme.

Přípravy navržené pro jednotlivé hodiny z „Teacher`s book“ – metodiky, obsahují jen jazyk pro jednotlivé aktivity. Pro ně jsou připraveny konkrétní fráze. Metodika již ovšem neobsahuje jazyk potřebný pro „přemostění“ jednotlivých aktivit. Na začátku „metodiky pro učitele“ je pár obecných tipů, jaký jazyk použít, ale globálně se spíše počítá s tím, že učitel je jazykově natolik vybavený, že bude vědět jaké fráze použít. Proto jsem do příprav zahrnula vše, co učitel za hodinu „pronese“.

Jazyk který navrhuji v přípravách, jsem volila převážně z vlastních zkušeností, dále jsem použila příklady z literatury (viz. seznam použité lit.). Pokud se objevila nepředpokládaná situace a je významná z jazykového hlediska, tak ji popisuji v následných reflexích.

Pozorování

Determinantem při výběru vhodných metod výzkumu byla skutečnost, že respondenti, tedy žáci první třídy, neumí číst ani psát. Zvolila jsem tedy metodu observace nebo-li pozorování.

K tomuto účelu byl vyhotoven pozorovací formulář (příloha č.1), na jehož základě dojde k vyhodnocení projektu. Cílem jeho vytvoření bylo jasně stanovit oblasti, které mají být sledovány.

Zaměření jednotlivých kategorií ve formuláři bylo směřováno na jazykovou stránku hodiny. Jazykový aspekt byl sledován na obou stranách zúčastňujících se procesu vzdělávání, jak tedy na straně učitele, tak byla pozorována jazyková účast žáků.

Jednotlivé body konkretizují přesné okruhy jako jsou vedení třídy a instrukce, disciplína, prezentování nového jazyka, procvičování, kontrola porozumění a pozornosti.

Úkolem pozorování bylo zjistit, jak jsou žáci první třídy schopni pracovat pod převážně anglickým vedením. Jsou-li schopni na jazyk reagovat a nevzniká-li poměrnou absencí mateřského jazyka negativní atmosféra, která by mohla ovlivnit pozdější jazykovou výuku.

Pozorování bylo provedeno čtyřmi pedagogickými pracovníky – Iva Procházková (vyučuje anglický jazyk v jazykové ZŠ v Jablonci n.N.), Babeta Šumberová (vyučuje anglický jazyk v ZŠ Na Výběžku), Lenka Chladová a Alena Šudáková – poslední dvě zmíněné vyučují anglický jazyk formou odpoledních kroužků. Kritériem výběru pozorovatelů byla znalost oboru a praxe v něm, dále potom časové možnosti účastníků. Jejich účast byla naplánována na poslední, opakovací hodinu. Hodnotit mohli dvěma způsoby. Jedním je komentář a jedním je známka. Komentář upřesňuje význam známky, která slouží k lepšímu shrnutí výsledků, které jsou uvedeny v kapitole „Vyhodnocení projektu“

C. Ověření projektu

Před vlastní přípravou jakýchkoliv hodin hodiny si musíme umět definovat skupinu žáků, se kterou budeme pracovat a prostředí, ve kterém na ně budeme působit. A to jsme provedli již v části „Analýza skupiny“.

Dalším krokem je zjistit strukturu a cíle lekce vzhledem k našemu projektu.

Cílem 3.lekce „Come and play“ je:

- Žák bude schopen pojmenovat a rozpoznat základní druhy hraček – jejich výběr je určen učebnicí.
- Ve spojení s hračkami bude schopen tvořit krátké věty týkající se manipulace s nimi.
- Žák se naučí rozpoznávat a pojmenovat 6 základní barevných odstínů.
- Žák bude schopen blíže specifikovat dříve naučenou slovní zásobu tím, že přidá k předmětům barvu jako vlastnost

Definovali jsme si zázemí, strukturu skupiny i cíle, kterých budeme chtít v průběhu lekce dosáhnout. Nyní přejdeme ke zpracování jednotlivých hodin.

Každá příprava bude začínat stejně strukturovanou hlavičkou, která bude obsahovat:

- Cíl z hlediska ověřování projektu.
- Co budou děti v hodině dělat.
- Bude zde definován klíčový a doplňkový jazyk.
- Jaké jsou potřeba na hodinu pomůcky a příprava.

V textu bude jazyk, který používá učitel psán „v uvozovkách kurzívou“ a to i bude-li to česky. Metodické poznámky jsou vkládány hned za aktivity, které si žádají metodické vysvětlení.

1. Plány vyučovacích hodin

a) Hodina 1

Cíl z hlediska ověřování projektu:

V této hodině je jazykovým cílem přizpůsobeným struktuře projektu, povzbudit žáky k tomu, aby frázi „*How are you?*“ byli schopni aktivně používat a ne jen reagovat odpovědí. Frázi již mají osvojenou - umí odpovědět.

Cíl hodiny:

Děti :

- Naučí se pojmenovat některé běžné hračky.
- Zopakují si čísla.
- Budou zpívat písničku.
- Budou stříhat, skládat a lepit skládačku.

Jazyk určený k osvojení:

- a doll, a train, a car, a plane, a guitar, a drum
- Here`s a ...

Jazyk určený k porozumění:

- The playroom

Pomůcky a příprava:

Učebnice strany 24 – 25

Kazeta nahrávky 13 ,14

Obrázkové karty: panenka, vlak, auto, letadlo, kytara, buben; čísla 1-10, jakékoliv 4 školní potřeby; Polly a Jack

Plakát Happy House

Pokud možno připravíme 6 opravdových hraček o kterých budeme mluvit, velký šátek

Připravte si kopii stran 94 a 100 pro každé dítě

Na začátku každé hodiny, děláme společně s dětmi docházku. Učitel čte jména, a když žáci uslyší svoje jméno odpovídají „*I am here.*“ Pokud se stane, že žák ve třídě není, učitel řekne „*He/She`s ill.*“ A s rukou před pusou předstírá, že kašle, aby podpořil význam.

Je-li žák ve třídě pokračuje učitel v komunikaci. Každému žákovi zvlášť řekne „*Hello, how are you?*“ a žáci odpovídají „*I am fine, thank you.*“

- Tímto jsme vytvořili první stereotyp, který se opakuje každou hodinu. Jak učitel začne číst jména, žáci vědí, že začala hodina.
- Jelikož jde o zaběhnutou rutinu, můžeme již pozorovat k jakému rozvoji u některých žáků došlo:

Jedna dívka, rozvíjí komunikaci s učitelem – opakuje směrem k učiteli otázku „*How are you?*“

Navážeme na to, že jeden žák oplácí učiteli otázku a povzbudíme k tomu i ostatní žáky: „*And now you ask me.*“ Při slově *You* ukazujeme na žáka a *Me* ukazujeme na sebe.

Úvod

Do prostřed koberce položíme pod šátek hračky, které jsme si předem připravili. Žáci si sednou do kruhu kolem šátku. „*Look! What is it? Put your hand under the scarf.*“ Společně s instrukcí učitel předvádí. Každé dítě má možnost sáhnout si pod šátek a aniž by se podívalo, přemýšlí, co je pod šátkem. Učitel v průběhu hádání několikrát deklamuje otázku „*What is it?*“. Pokaždé, když dítě objekt pozná a odpoví česky, zopakuje učitel slovo anglicky.

Po skončení motivační hry rozloží učitel na koberec plakát s obrázkem Happy House (dále jen plakát). „*Look it`s a Happy House. Where is Jack and Polly?*“ Děti najdou na plakátu postavy a pojmenují místnost ve které se nachází. „*It`s a playroom*“

- Drilová část: „*All together It`s a playroom*“ všechny děti opakuji, jako pomůcku učitel používá své tři prsty. Při každém slovu vztyčí

jeden prst – je to rutina, kterou děti znají; žáci potom říkají rytmicky všichni stejně. Drilování není nijak zábavná činnost, aby se děti nezačali nudit, zařadíme do aktivity změnu hlasu. Učitel zašeptá „*Quietly. It's a playroom*“. Nahlas řekne „*Loudly. It's a playroom*“ můžeme použít „*High*“ „*Low*“ „*Slowly*“ „*Quickly*“. Žáci vždy opakují dle instrukcí.

Žáci se vrátí zpět do lavic. „*Stand up, go back to your place and sit down*“. „*Everybody prepare your book, please. Open your book at page 24*“. Děti již znají význam těchto instrukcí, takže učitel již nemusí postupovat simultánně s tím co říká, při poslední větě pouze napíše číslo na tabuli a ukáže otevřenou dvoustranu do třídy. V případě, že máme třídu začátečníků provádí učitel vždy zároveň to co říká. V tuto chvíli je nutné použít češtinu „*S čím si Polly a Jack hrají?*“ používáme zde češtinu, protože by děti naší otázku v anglickém jazyce nepochopily. Navíc měl-li doposud některý z žáků pochybnosti o tématu hodiny v této části se vše vyjasnilo.

Prezentace slovní zásoby

Prezentace slovní zásoby je další stereotypní činnost. Vždy probíhá ve stejném pořadí a vždy používáme obrázkové karty. Učitel si stoupne před třídu, ukáže obrázek a zeptá se „*What's this?*“ a sám odpoví „*It's a (doll), etc.*“. Zároveň s tím, jak učitel kartičky představuje, je připevňuje na tabuli. Karty představujeme v pořadí v jaké je mají žáci v učebnici. Po představení všech karet je učitel všechny znovu pojmenuje „*Listen. It's a ...*“

Další fází představení nové slovní zásoby je práce s audio nahrávkou. „*Look at your books and listen to the tape.*“ „*Listen and point.*“ – tato instrukce není ještě zažitá proto učitel vezme svou učebnici a předvede prstem, co po dětech chce. Děti poslouchají a ukazují si slovíčka v učebnici. Nová slovní zásoba byla v této fázi již třikrát vyslovena a děti měly možnost ji třikrát slyšet. Čtvrtá expozice slovní zásoby nebude jenom pasivní. „*Listen and repeat.*“ Učitel pustí druhou část nahrávky a opakuje společně s dětmi. Užití audio nahrávky má význam na výslovnostní úrovni.

„*Everybody stand up and come here.*“ Učitel vyzve děti, aby přišly k tabuli, na tabuli je stále 6 karet s obrázky. Každý žák po jednom ukazuje podle

učitelových pokynů „*Point at (doll)...*“ Z metodického hlediska je důležité ukazovat slovíčka nejprve v pořadí v jakém jsme s nimi doposud pracovali. Změnu pořadí můžeme, v této fázi hodiny, zařadit jen zkušebně.

Poslech a zpěv

Každý z žáků si vybere jednu kartu. „*(Martine)...*, *choose one card.*“ Učitel bude říkat slovíčka a žák, který bude mít kartu se slovíčkem položí slovíčko na zem. Karty budou děti pokládat do řady. Jde o obtížné instrukce. Zde proto musíme maximálně využít gestikulace a názorných příkladů. „*Everybody will listen. When you hear word which is on your card, you will put the card on the floor.*“ Tato instrukce daleko přesahuje rozsah znalostí našich žáků. Ti teď budou využívat schopnosti porozumět sdělení – oni ve spojení gest a známých slov správně pochopí co je jejich úkolem. Znájí pokyny Listen, a slova card, floor; že jde o jejich kartu naznačíme ukázáním a část pokynu „položít na zem“ také naznačíme gesty. Je-li třeba, instrukci zopakujeme a necháme prvního, kdo správně pochopil, sdělit pokyn česky zbytku třídy. První dvě tři slova si udělme jako příklad. V okamžiku kdy jsou všechny karty na zemi, si je děti vezmou zpátky. „*Choose one card.*“

Nyní si celou činnost zopakujeme s textem, který předchází písni. Uslyší-li děti Polly nebo Jacka jak mluví o jejich hračce položí kartu s jejím obrázkem na podlahu. „*Listen to the Polly and Jack.*“ Tuto aktivitu zopakujeme dvakrát.

Zkontrolujeme zda jsou karty na podlaze ve správném pořadí. Zopakujeme co je na kartách. „*What`s this? It`s a ...*“

„*Go back to your place and sit down.*“ „*Listen to the song and look at your book.*“ Pustíme žákům píseň – žáci již text znají, měli možnost ho dvakrát slyšet. Nejprve žákům píseň pouze pustíme, oni sledují jak text písně koresponduje s obsahem obrázku v učebnici. Píseň pustíme ještě jednou „*Now sing a song.*“ Učitel začne píseň zpívat spolu s nahrávkou, aby žáky povzbudil ve zpěvu. Zkusíme si píseň jednou zazpívat.

Procvičování

Rychle zopakujeme čísla. Učitel zamíchá karty s čísly, aby nebyly popořadě. Jako pomůcku použijeme kartu stejné velikosti jako jsou karty s čísly, ve které je vystřižen malý otvor (jaký zvolíme tvar je na učiteli - kruh, čtverec,

trojúhelník...)). Kartou s průstřihem překryjeme kartu s číslem. Úkolem žáků je poznat jaké číslo je na kartě. „*What`s this? Is it number?*“ Tímto přístupem jsem žákům vytvořili problém, který řeší. Problémové úlohy jsou pro žáky motivací. Učitel by neměl dopustit, aby se opakování stalo nudou. Existuje nepřeberné množství zábavných aktivit, které lze s obrázkovými kartami dělat. Střídáním a obměnami si zajistíme, že opakování dětem nezevšední. Karty s čísly dáme ve správném pořadí na tabuli. Žáci nám mohou pomoci a říkat, jak jdou čísla za sebou. Učitel se může plést a dávat na tabuli jiné karty, než které mu děti říkají. Tím udržujeme dětskou pozornost a znovu čísla procvičíme. Nyní jde o nepřímé učení.

Rozdáme dětem 6 nových karet s obrázky hraček a 4 karty se slovíčky z druhé lekce (školní potřeby). Děti budou plnit pokyny „*Put the (car) under number (2).*“ V okamžiku, kdy budou všechny karty na tabuli se ptáme „*What`s number (4)?*“ atd.

Po zopakování všech slov, otočíme karty a obrázky kresbou dolů. Rozdělíme třídu na dvě družstva. Družstvo Polly a Jacka. „*You are Polly`s team. And you are Jack`s team.*“ Společně s instrukcí učitel na tabuli připevní obrázky Polly a Jacka. Člen z Pollyina družstva vyzve někoho z družstva Jacka a zeptá se „*(Martine) what`s number (6)?*“ učitel otáčí karty „*Let`s see.*“. Pokud žák odpoví správně, otočíme kartu obrázkem nahoru. Družstva se střídají dokud nejsou všechny karty otočeny. Družstvo s více body vyhrává.

Výtvarná činnost

Každému žáku rozdáme strany 94 a 100. Při této činnosti komentuje učitel co zrovna dělá „*I`m giving out papers.*“ Po rozdání si žáci připraví pomůcky. „*Prepare scissors, glue and some crayons.*“ Všechny potřeby ukazujeme zároveň s instrukcemi.

Vezmeme jednu kopii skládačky a celé třídě ukážeme, jak budeme postupovat. „*Here is four pieces of some picture. Take your scissors and cut like me.*“ Počkáme až budou mít všechny děti vystřiženo a ukážeme další postup. „*Take your glue and stick the pieces in the right order.*“ První puzzle uděláme společně a další již dělají děti samy. V průběhu práce chodí učitel po třídě a individuálně opakuje novou slovní zásobu. Když žáci dolepí jednotlivé části,

složené kousky vybarví. „*Take your crayons and colour the pictures.*“ V průběhu práce děti povzbuzujeme „*It`s nice, well done.*“

Po dokončení práce se děti podepíší. „*Write down your name.*“

Na závěr si zazpíváme novou písničku. „*Everybody sing a song.*“
A rozloučíme se s žáky. „*Goodbye children.*“

Reflexe

Úvodní fáze a práce s otázkou „*How are you?*“ probíhala bez potíží. Cítila jsem zde snad jen rozpaky nad tím, že se všichni ptají stejné osoby, tedy učitele a odpověď je proto stále stejná. Příště přineseme maňásky zvířátek z Happy House, nebo použijeme Flash cards s obrázky postav a děti se budou ptát jednotlivých obyvatel Happy House.

Český jazyk byl použit nad rámec přípravy při výtvarné činnosti, kdy jeden žák neplnil správně úkol. Češtinu jsem užila v opravě postupu lepení. Didakticky správně je nanášet lepidlo na „část“ kterou chceme nalepit, ne na plochu na kterou lepíme. Jde o vytvoření správných pracovních návyků, kdy je potřeba vysvětlit žákovi postup tak, aby určitě rozuměl.

Celkově proběhla hodina úspěšně. Využití mateřského jazyka bylo minimální a žáci reagovali velmi aktivně. Nepozorovala jsem žádný stres nebo nervozitu z neporozumění. Do další hodiny zařadíme nový rituál s novou frází, před samotným uvítáním se zeptáme, kdo z dětí potřebuje na záchod. V této hodině odcházeli v nejméně vhodných chvílích což narušovalo běh činností.

b) Hodina 2

Cíl z hlediska ověřování projektu:

Jazykovým cílem mimo lekci je vyvození nové fráze. Tou je požádání o odchod na záchod.

Zařadíme nový rituál na začátek „*Who wants to go pee?*“. Tato fráze je pro děti nová. V případě nepochopení použije učitel češtinu, která je v tomto případě nezbytná.

Cíl hodiny:

Děti :

- Naučí se říci počet věcí.
- Poslechnou si příběh
- Budou se účastnit dramatizace příběhu.
- Zahrají si novou hru.
- Budou schopni pospojovat a říci správná čísla ke správnému počtu objektů.

Jazyk určený k osvojení:

- Two/three/four/dolls/cakes

Jazyk určený k porozumění:

- Come on!
- Quick!
- Naughty cat!

Pomůcky a příprava:

Učebnice strany 26 - 27

Kazeta nahrávka 15

Obrázkové karty: Jack, Daisy, Otto, Spike, Ruby, doll; 6 dalších karet z lekcí 1 a 2

Pomůcky na dramatizaci, 4 panenky a 4 malé koláčky

Svižnou hudbu na novou hru

Úvodní rutina. Učitel čte jména a pozdraví se s žáky, zjistí případné absence. Sociální interakce. „*How are you?*“

Úvod

Začneme hodinu úvodním opakováním nové slovní zásoby. Vezmeme jednu kartu a přikryjeme ji druhou kartou tak, že nebude obrázek na první kartě vidět. Postupně budeme kartu odkrývat. „*What is it?*“ „*It's a (doll).*“ Pomocí této aktivity se nám podařilo vyvodit frázi „*I don't know.*“ Učitel odkrývá obrázek a ptá se „*What is it?*“ sám reaguje na svou otázku „*I don't know.*“. U této věty krčí výrazně rameny. Podpoříme tak schopnost porozumět.

Po zopakování nové slovní zásoby zařadíme zpěv písně, kterou jsme se naučili minulou hodinu. „*Children, sing a song.*“

Následující část je provedena zčásti v českém jazyce. „*Pamatujete jsi, kde jsou děti z Happy house?*“ (V herně) „*In the playroom.*“ Žáků sdělíme, že následující příběh se odehrává v herně, že je tam Jack s Daisy. Hrají si spolu a my necháme žáky hádat, na co by si mohly hrát. Učitel může jednotlivé hry pojmenovávat anglicky (hide and seek; touchlast...) Po skončení hádání přejdeme k příběhu „*Let's see.*“

Příběh

„*Open your books at page 26.*“, číslo 26 napíše učitel na tabuli. Na straně 26 je příběh. Děti si příběh smejí prohlédnout jen na pár vteřin, potom dá učitel pokyn k zavření učebnic „*Close your books, please.*“

Na tabuli připevníme obrázkové karty – panenka, Jack, Daisy, Otto, Ruby, Spike a dalších 6 karet z lekcí 1 a 2. Vysvětlíme třídě, že na pravé křídlo tabule přendají obrázky, které se vztahují k příběhu. Na levé křídlo tabule dají vše, co k příběhu nepatří. „*Put the cards with the pictures from the story on the right side. And pictures which aren't in the story put on the left side.*“ Jde o poměrně složitý pokyn, proto musíme hodně gestikulovat. Při části „*from the story.*“ ukazujeme na obrázek, stejně tak při určování částí tabule. Abychom umocnily význam na pravou část tabule namalujeme zeleně usměvavý obličej a na levou část tabule namalujeme červeně zamračený obličej. První kartu přendá učitel jako názorný příklad. Učitel se podívá do učebnice ukazuje dětem, jak prstem projíždí příběh. „*Jack is in the story.*“ Kýve u toho hlavou na znamení ANO, je to tak. A dá Jacka na pravou část tabule. Zeptá se třídy „*Is (Pen) in the story? No it isn't.*“ kýve hlavou jakože tam pero není a dá (pero) na levou část tabule.

Znovu otevřeme učebnici. „*Open your books, please.*“ A zkontrolujeme, zda jsou karty správně. „*nyin si zkontrolujeme jestli jsme na něco nezapomněli.*“ Užijeme zde češtinu, protože za sebou děti mají náročnou část anglického jazyka. Instrukce pro činnost s kartami byla složitá.

Přehrajeme si příběh a děti společně s příběhem ukazují na jednotlivé obrázky. „*Listen to the story and point.*“

Děti ještě nejsou schopné o příběhu vyprávět v anglickém jazyce. Kontrola porozumění tudíž probíhá převážně v českém jazyce. „*Nyní si popíšeme co se v jednotlivých obrázcích odehrává.*“ To s jakým obrázkem pracujeme můžeme říci anglicky děti tuto strukturu znají. „*Picture number 1.*“ Další otázky, které děti neznají říká učitel česky „*Co Jack a Daisy dělají?*“ Děti reagují česky. Anglicky se můžeme zeptat: „*How many dolls are there?*“ „*Four*“ „*And how many cakes are there?*“ Děti musí vědět co znamená *cake*. Obrázek č. 2 „*Kdo běží směrem ke koláčkům?*“ Obrázek č.3 „*Co dělají Ruby a Spike teď, Co dělá Otto?*“ Obrázek č.4 „*Co říkají Spike a Ruby Ottovi? Je Otto veselý?*“ Obrázek č.5 „*How many cakes are there now? Co Daisy dělá?*“ Obrázek č. 6 „*Kdo si Jack myslí, že snědl koláč?*“

„*Close your books, please. Close your eyes and listen to the story again.*“ Po každém obrázku nahrávku stopneme a česky se zeptáme, „*Kdo mluví a co se děje?*“ Po dokončení poslechu se přesuneme k dramatizaci příběhu. „*A nyní si zkusíme celý příběh sehrát.*“

Dramatizace

Význam dramatizace je, jak víme z teoretické části, hlavně ve vytvoření důvodu a příležitosti pro použití jazyka. Děti se rády vžijí do postav a naučíme se zde i novou jazykovou strukturu.

Najdeme si ve třídě vhodné místo, a připravíme si prostředí pro dramatizaci. Do příprav zapojíme žáky. „*How many dolls in the story? How many cakes? Who wants to be (Jack)?*“

Celý příběh si poslechneme ještě jednou. Vždy když v příběhu někdo mluví ptáme se „*Who`s this?*“ a předvádíme činnost z jednotlivých obrázků.

Obrázek č.1 – Jack ukazuje na koláčky a počítá je.

Obrázek č.2 – Spike/Ruby ukazují na koláčky a hladí si svá bříska.

Obrázek č.3 – Spike popadne koláček a utíká s ním pryč.

Obrázek č.4 – Otto se snaží chytit myši, ale mine. Spike/Ruby mu mávají a smějí se mu.

Obrázek č.5 – Jack napočítá tři koláčky a tváří se zmateně. Daisy ukazuje k myši díře.

Obrázek č.6 – Jack prstem kárá Otto.

Pozveme 5 dětí před třídu. Vysvětlíme jim, že si to co právě slyšeli předvedeme. Zbylého žáka vyzveme, aby průběh dramatizace kontroloval s učebnicí. Všechny instrukce týkající se dramatizace budou v češtině. Žáci se soustředí na skutečnost, že budou používat jazyk a proto je nebudeme zatěžovat složitým vysvětlováním v anglickém jazyce.

Před každou částí „hercům“ připomeneme jejich úlohu a můžeme využít nápovědy ze třídy.

Vyměníme skupiny a pohodíme role. Opakováním přispějeme k trvalejšímu zapamatování. Žáci si spíše uchovají některé výrazy.

Děti povzbuzujeme, avšak k mluvení je nikdy nenutíme!!

Hra

Poprosíme děti, aby si každý přinesl do volného prostoru svou židli. „*Take your chair and put it on the carpet.*“ Pokyn nemusí být v češtině, děti sice nemají potřebnou slovní zásobu. Pokud jim ale ukážeme, co po nich chceme, tzn. sami vezmeme židli a přineseme ji na koberec, mohou pokyn pochopit. Jediný důvod pro užití češtiny by mohl být ten, že hra je pro třídu nová. Měli bychom volit snazší postup vysvětlování pravidel. Zatímco s dětmi anglicky spočítáme „*How many chairs.*“ naaranžujeme židle do dvou řad, opěradly k sobě.

Na každou židli položíme kartu s obrázkem. Volíme obrázky které potřebujeme procvičit. Názornou ukázkou vysvětlíme pravidla „*Look at me.*“ Učitel si pustí hudbu a chodí kolem židlí, stopne ji a rychle si sedne na židli, která je nejbližší. Když dosedne podívá se na kartu na své židli a řekne. „*It`s a (ruler).*“ Učitel se zvedne, „*Is it clear?*“

Zkusíme si první kolo, abychom zjistili zda všechny děti pochopily a nikdo netápe. Hru opakujeme tolik kol, kolik vidíme, že děti hra baví.

Výtvarná činnost

„*Sit down everybody. Prepare your books, please. Look at page 27.*“
Demonstrujte svůj pokyn, číslo stránky napíše učitel na tabuli.

Úkolem je spočítat předměty a přiřadit k nim správnou chybějící část a napsat na ni číslo, počet věcí.

Na každý kousek si ukážeme a učitel se bude ptát „*How many (dolls)?*“
Toto cvičení je doplněno o názorný předtištěný příklad, proto nebude nutné dlouhé vysvětlování. Až žáci správně pospojují jednotlivé části a dopíší správný počet, mohou obrázky vybarvit. „*Take your crayons and colour the pictures.*“.

Vzhledem k tomu, že je tato činnost již na konci hodiny, lze předpokládat sníženou pozornost, a tak užití češtiny při vysvětlování této činnosti volí učitel podle momentálního stavu žáků.

Zatímco děti pracují, učitel monitoruje jednotlivé žáky, pomáhá jim a povzbuzuje. Popřípadě věnujeme individuální pozornost slabším žákům. Můžeme s nimi například upevňovat novou slovní zásobu.

Reflexe

Nová struktura na začátku hodiny byla pochopena správně ihned v okamžiku, kdy byla poprvé představena. Děti se snažili frázi opakovat pečlivě

Nad rámec přípravy byla použita čeština k řešení kázeňského problému. Jeden z chlapců se posmíval spolužákovi, že nevěděl správný výraz. V tomto případě šlo o vyzdvihnutí morálního aspektu problému. Mohlo by dojít k pomalému vzniku šikany, proto bylo důležité použít český jazyk. Tato problematika by dle mého názoru nebyla v žádném případě efektivně řešitelná v anglickém jazyce.

c) Hodina 3

Cíl z hlediska ověřování projektu:

Fráze „*He / She`s ill.*“ je již v úvodní části opakována dlouhou dobu. Do této chvíle ji vždy říkal učitel a žáci ji s učitelem pouze opakovali. Od této hodiny dále už učitel nebude zmíněnou frází říkat, ale nechá žáky reagovat samostatně.

Cíl hodiny:

Děti :

- Naučí se pojmenovat některé druhy barev.
- Budou zpívat písničku.
- Budou opakovat slovní zásobu „hračky“.
- Zahrají si hru Bingo.

Jazyk určený k osvojení:

- Red, green, yellow, orange, pink, blue.

Jazyk určený k porozumění:

- (Red) in my Rainbow.
- Paint with me.

Pomůcky a příprava:

Učebnice strany 28 – 29

Kazeta nahrávky 16

Obrázkové karty: panenka, vlak, auto, letadlo, kytara, buben; čísla 1-10, červená, zelená, žlutá, oranžová, růžová, modrá

Plakát Happy House

Křídý v šesti barvách o kterých budeme mluvit.

Klasický úvod, absence, přivítání. „*Who wants to go pee?*“.

Úvod

Před samotným začátkem si zazpíváme Toy song „*Children, we will sing a song.*“

Opakovací hra. Na zem rozložíme šest karet s hračkami do řady, obrázkem dolů. První v řadě bude „a drum“. Jde o těžké slovíčko a protože první karta v řadě se bude ve hře často opakovat volíme na první pozici slova, která potřebují intenzivněji opakovat. „*Stand up everybody and come here*“ *Make a circle and Sit down on the carpet.*“ Žáci se posadí kolem řady karet. Učitel názorným příkladem vysvětlí postup hry. Ukáže na první kartu a řekne „*It`s a drum.*“ A kartu otočí obrázkem nahoru, ukáže na druhou kartu a řekne „*It`s a doll.*“ ale tentokrát se splete. Na obrázku je něco jiného. Můžeme říci „*No, no.*“ Obě karty otočí zpět obrázkem dolů a začne první žák po učitelově levici. První i druhou kartu už zná, hádá až třetí. Trefí-li se může pokračovat tak dlouho dokud mu bude přát štěstí. Netrefí-li se otočí všechny již odkryté karty a pokračuje soused. Po odkrytí všech karet, můžeme žáky vyzvat aby zkusili poslepu vyjmenovat všechny karty jak jdou za sebou. Dbáme na formu. „*It`s a (car).*“

Po skončení hry vyměníme karty za plakát Happy House. Učitel se posadí tak, aby většina dětí dobře viděla na plakát, který položí doprostřed kruhu. Na plakátu si zopakujeme jména všech postav z učebnice. Zopakujeme si slovní zásobu, kterou jsme se naučily dříve.

Opakovat budeme následovně: všichni si připraví ukazováček a ukazují na plakátu co jim učitel řekne „*Children, prepare your finger.*“ učitel si připraví svůj ukazováček společně s instrukcí. Následuje „*Point at (pen)*“

„*Where is Polly and Jack?*“ „*In the playroom.*“ Následující část musí být v češtině, jazykové struktury by byly příliš složité a žáci by neporozuměli, protože nemají dostatek jazykových prostředků. „*Co Polly dělá? (maluje) Jaké barvy pro svůj obrázek používá?*“ Děti budou česky říkat barvy. Učitel bude na tabuli připevňovat karty s barvami. Jak bude učitel připevňovat karty, bude zároveň říkat anglické názvy barev.

Zeptáme se dětí česky „*Co myslíte že Polly maluje?*“. Na tento popud, zve učitel děti k tabuli a oni malují pomocí barevných kříd obrázků na tabuli. Každé další dítě něco doplní. „*Jakou barvu by asi Polly použila?*“. Učitel vidí, zda je již

někdo schopen nazývat barvy anglickými názvy. Každý takový pokus hodně pochválíme. „*Well done, Very good.*“. Pokračujeme dokud se žákům nepodaří vytvořit na tabuli krásně barevný obrázek.

Učitel ukazuje na jednotlivé části obrázku a ptá se „*What colour is it?*“ Děti odpovídají česky nebo jsou-li schopné tak anglicky. V každém případě poskytujeme zpětnou vazbu anglicky „*(Red) that is right.*“.

Prezentace slovní zásoby

„*Everybody prepare your books, and open your books at page 28.*“ Číslo napíšeme na tabuli a stránku v učebnici třídy ukážeme.

Česky se zeptáme „*Co tedy vlastně Polly namalovala? Rainbow.*“ „*Look at the pictures.*“ „*Řekněte mi svými slovy o čem příběh vypráví.*“ Při práci s porozuměním pracujeme v kombinaci mateřský jazyk x angličtina.

Karty na tabuli jsou připevněny lepicí hmotou. Vyzveme jednotlivé žáky, aby barvy srovnali do pořadí v jakém jsou v učebnici. Pro tuto instrukci volíme český jazyk. U každého přemístění karet se ptáme. „*What colour is this?*“ . V této fázi by už mohly být některé děti schopné použít anglické názvy. Můžeme napovědět počátečním písmenkem.

Poslech a zpěv

„*Look at page 28 and listen.*“ přehrajeme první část pásky.

Než žáků rozdáme karty názorně ukážeme, jaký bude jejich úkol. „*You will listen to the song again, when you hear colour, raise your hand with the right card. Like me!*“ Pustíme znovu část písničky, vždy když učitel uslyší barvu zvedne nad hlavu příslušnou kartu. Jde o složitý pokyn, proto hodně gestikulujeme a názorně ukazujeme.

Každému žákovi dáme vybrat jednu kartu s barvou „*Choose one card.*“ Pustíme jim píseň ještě jednou a kontrolujeme, jak jim jde plnění úkolu a zda všichni pochopili. Tato aktivita se typově řadí mezi TPR aktivity. TPR z anglického „*Total Physical Response*“. Jde o aktivity, kdy žáci neprodukují jazyk, ale reagují na něj fyzickou odpovědí. Slyší a rozeznají barvu, uvědomí si o jakou barvu jde a pokud ji mají, zvednou ji nad hlavu.

Píseň můžeme pouštět dokud je třeba a po několikerém poslechu žáky povzbudit ke zpěvu. Od dětí si vybereme karty s barvami. „*Give me the cards, please.*“

Hra

Následující hra je, podobně jako aktivita uvedena výše, z „balíčku“ TPR aktivit. Žáci nebudou produkovat žádný jazyk, budou pouze upevňovat novou slovní zásobu. Připravíme si karty s barvami a vysvětlíme dětem význam pokynu „*Touch something (blue).*“ k vysvětlení použijeme názornou ukázkou.

Česky děti upozorníme na pár základních pravidel, najdou-li barvu na oblečení svého spolužáka, nebudou ho tahat, jen se dotknou.

Dají při hledání barev pozor na své spolužáky.

Budou opatrní, aby nevrátili do kamaráda, či nábytku a neublížili si.

Začneme hrát „*Touch something (red).*“

Bingo

Děti posadíme do lavic a zklidníme. „*Go back to your places, and sit down. Be quiet and Listen please! Look at page 29. Prepare red, blue, green and yellow crayon.*“ Když děti instruujeme jaké barvy si mají připravit, ukazujeme jim ještě k jednotlivým barvám karty. Na straně 29 je mřížka 3x3 čtverce, v každém čtverci je Otto a má na sobě bílý flek od barvy (vztahuje se k příběhu na straně 28). Pomocí 4 barev vybarvíme všechny jeho skvrny. K vysvětlení použijeme češtinu, abychom mohli dětem vysvětlit, že se barvy budou opakovat. Další pravidlo je, že táhne-li učitel barvu, kterou má žák v Bingu vícekrát, škrtně si ji vždy pouze jednou.

Učitel losuje z 6 karet a hlásí „*(Green) colour.*“. Je nutné žákům barevné karty ukazovat spolu s vyslovováním. Názvy v anglickém jazyce nemají ještě dostatečně zažité.

Vyhrává ten, komu se jako prvnímu podaří vyškrtnat všechna políčka.

Tato činnost také patří do TPR aktivit.

Reflexe

Dva žáci samostatně použili frázi „*He / She`s ill.*“. Dokonce dokáží správně rozlišovat osobu.

U žáků ve třídě jsem dne poprvé začala pozorovat přítomnost anglických slov v běžných rozhovorech, které vedou mezi sebou na vzájem. Stalo se tak v situaci, kdy jedna z dívek upozorňovala svou spolusedící, aby byla potichu. Použila výrazu, který běžně ve třídě používá pedagog „*Be quiet, please!*“. Tato situace je příkladem schopnosti nepřímého učení. Přesto že tato fráze nebyla dětem nikdy prezentována jako jazyk, kterému by měly rozumět, ale pouze jako součást instrukcí k udržení disciplíny. Došlo častým opakováním k osvojení. A žáci ho začaly sami používat.

Zde chci upozornit na skutečnost, že pokud by učitel používal mateřský jazyk, nemohlo by k podobným situacím dojít. Tady vidíme význam užívání anglického jazyka.

d) Hodina 4

Cíl z hlediska ověřování projektu:

V textu příběhu se objevují dvě fráze, které jsou pro děti známe, protože je produkuje učitel rutinně v každé hodině. Jde o výrazy Please be quiet. a Stop it! Necháme děti poslechnout příběh a zjistit, zda neslyšely v příběhu nějaké známé výrazy. Popřípadě jaký je jejich význam

Cíl hodiny:

Děti :

- Zopakují si slovíčka k tématu hračky a barvy.
- Poslechnou si příběh
- Budou se účastnit dramatizace příběhu.
- Zahrají si novou hru.
- Budou řešit puzzle

Jazyk určený k osvojení:

- A (red) (pen).

Jazyk určený k porozumění:

- Please be quiet.
- Stop it!

Pomůcky a příprava:

Učebnice strany 30 – 31

Kazeta nahrávky 17

Obrázkové karty: šest barev ze 3. hodiny

Barevné pastelky (6 našich barev) pro každé dítě

Čisté kusy papíru na zakrytí obrázků na tabuli

Pomůcky na dramatizaci: knihu a pastelky a bubínek s paličkami

Klasický úvod, absence, přivítání. „*Who wants to go pee?*“.

Budeme po žácích chtít, aby dokázaly barvy přiřazovat ke slovní zásobě, kterou již znají. Myslím, že jsou žáci schopni tento úkol splnit.

Úvod

„*Now look at the blackboard.*“ Na tabuli začneme malovat jednoduché obrázky hraček z první hodiny. Zároveň s malováním na tabuli se ptá třídy „*What`s this?*“ První, kdo uhodne, přijde k tabuli „*(Matýsku) Come here. Choose one colour and colour the picture.*“. Necháme žákovi vybrat jednu barevnou křídu a vybarvit obrázek. Mezitím začneme malovat druhý obrázek. Postup bude stejný. Pokračujeme tak dlouho, dokud není na tabuli všech šest vybarvených hraček. Děti se vrátí do lavic. „*Go back to your place and sit down.*“

Učitel ukáže na první obrázek a zeptá se „*What`s this.*“ a vzápětí sám odpoví modelovou odpověď „*It`s a (blue) (train)*“ Se třídou zopakujeme – dril.

Opakování je stereotyp, který mají děti zažitý. „*All together, one two, three... It`s a (blue) (train)*“ Slova „*All together*“ doprovodíme gestem - zakroužíme prstem nad třídou. Počítání „*one, two, three*“ má význam pro sjednocení. Žáci vědí, kdy mají začít, drilování se sjednotí a je pro poslech více čitelné. Mohou ho lépe vnímat. Při vyslovování odpovědi pomáhá učitel žákům porozumět struktuře věty tak, že ukazuje na prstech počet slov ve větě: „*It`s*“ „*a*“ „*blue*“ „*train*“ ukážeme 4 prsty.

Stejný postup aplikujeme na ostatní obrázky.

V dalším kroku postupně zakrýváme obrázky na tabuli kusy papíru a opět necháme děti hádat, co se skrývá pod obrázky. Vždy trváme na celé odpovědi. Opakujeme dostatečně dlouho, aby došlo k upevnění pořadí vazby ve větě - barva na předmět.

Příběh

„*And now Children be quiet and Listen to the story.*“ Děti budou se zavřenými učebnicemi poslouchat příběh. Po skončení poslechu žáky vyzveme (česky), aby vyprávěli o čem si myslí, že příběh je a zda neslyšeli nějaké povědomé fráze. Žáci budou samozřejmě převážně používat mateřský jazyk pokud ale budou znát některá slovíčka, budeme je povzbuzovat k jejich použití. Poslech by měl být pro děti jednodušší než jiné poslechy, protože fráze „*Be*

quiet!“ a „*Stop it!*“ učitel pravidelně používá, tudíž mají děti jejich význam zažitý.

Zopakujeme příběh tentokrát s otevřenými učebnicemi. „*Take your books and open your books at page 30. Look at the pictures and listen to the story.*“. Děti sledují obrázky a zároveň poslouchají příběh.

Po dokončení poslechu si o příběhu promluvíme. Tato po-poslechová fáze probíhá v českém jazyce. Důvodem užití mateřského je kontrola porozumění, chceme, aby všichni žáci příběhu rozuměli. Uvedeme příklady nápomocných otázek:

Obrázek č.1 – Kdo je na obrázku? Proč Jack Daisy říká, aby byla potichu?

Jakými gesty to Daisy naznačuje?

Obrázek č.2 – Co Jack udělal? Proč? Líbí se to Daisy?

Obrázek č.3 – Co dělá Daisy teď?

Obrázek č.4 – Co udělal Jack nyní?

Obrázek č.5 – Co Jack Daisy podal? Proč?

Obrázek č.6 – Co ale Daisy udělala s knihou a pastelkami?

Dramatizace

Před začátkem motivace si celý příběh zkusíme pantomimicky přehrát ve dvojicích. Učitel stojí před třídou a předvádí obě role. Učitel žáky v lavicích rozdělí na Jacka a Daisy. „*You are (Jack).*“ Protože bude učitel předvádět s dětmi můžeme si dovolit použít pouze anglický jazyk, musí se ale děti na učitele dívat.

Obrázek č.1 – Daisy bangs on the drum. Jack puts his finger to his lips.

Obrázek č.2 – Jack takes the drum from Daisy.

Obrázek č.3 – Daisy bangs the drumsticks together. Jack blocks his ears.

Obrázek č.4 – Jack takes the drumsticks away from Daisy.

Obrázek č.5 – Jack gives Daisy a book and two pencils.

Obrázek č.6 – Daisy bangs on the book with two pencils. Jack puts his hand to his head in despair.

Znovu dětem pustíme příběh.

Připravíme rekvizity a pozveme dva dobrovolníky před tabuli, aby nám příběh zahráli. Je-li potřeba poskytujeme dětem jazykovou oporu a povzbuzujeme je k mluvení. Nikdy je ovšem nenutíme.

Hra

Kimova hra. Výhoda této hry je, že děti její princip znají již ze školky nebo jiných předmětů. Řekneme dětem, aby na koberec přinesly různé věci ze svých penálů, školních tašek a podobně. „*(Andrejko) bring me (red) (book).*“ Necháme si přinést zhruba dvanáct věcí.

Rozložíme věci tak, aby je mohli všichni vidět. Popořadě na všechny učitel ukáže a zeptá se „*What`s this?*“ Dbáme na to, aby děti říkaly i barvu předmětu. Pomoci jim můžeme „*Is it a yellow ruler?*“

Pro upevnění můžeme nechat děti, aby ukazovaly na předměty podle učitelových pokynů. „*Prepare your finger and point at the red bag.*“

Po zopakování všech předmětů pošleme dva dobrovolníky za dveře. „*(Martin) and (Dima) go behind the door.*“ Poprvé řekneme instrukci anglicky a hned potom česky - jde o zcela novou strukturu. Schováme jednu věc a dojdeme pro žáky schované za dveřmi. „*Come in, please. What is missing?*“ Žáci musí odpovědět celou větou, musí použít i barvu předmětu. Když žáci odpoví zeptáme se zbytku třídy „*Is that right?*“. Celou hru opakujeme než se všichni vystřídají, nebo dokud děti hra baví.

Výtvarná činnost

Děti se posadí zpátky do lavic. „*Open your books at page 31.*“ Číslo napíšeme na tabuli. Ukážeme třídě stránku v učebnici a prstem ukazujeme na jednotlivé objekty v učebnici a ptáme se „*What`s this? What colour is it?*“ „*Look at the puzzle. Can you see a doll? What colour is it?*“

Dětem řekneme, že musí najít jednotlivé předměty a ve změti čar správnou barvou obtáhnout správný předmět. „*You will find (pen), see the (pen`s) colour, take (blue) crayon and draw in the outline.*“ V průběhu práce učitel chodí po třídě a pomáhá žákům, je-li třeba.

Reflexe

Až na jednoho ze žáků všichni ostatní správně rozpoznali v příběhu známé fráze. Česky jsem se zeptala v jakých situacích tyto fráze můžeme použít a všechny děti odpověděly správně.

Žáci již vědí, že mají spojovat barvy s předměty, dochází zde však k tvoření špatné syntaxe. Děti dávají barvu až za předmět „*It`s a pen blue.*“ Myslím, že důvodem je nedostatečné osvojení barev. Děti volí pořadí slov ve větě podle jistoty, řeknou první tu věc, kterou jsou si jisté, mají více zažitou slovní zásobu školních potřeb. Na upevnění větné struktury musíme zařadit na začátek příští hodiny speciální hru.

e) Hodina 5

Cíl z hlediska ověřování projektu:

Do této závěrečné hodiny bude zařazeno externí pozorování. Čistý formulář je v této práci uveden jako příloha 1, vyplněné formuláře potom přílohy 2,3,4,5. Cílem této hodiny je završit celý projekt a získat materiál pro zpracování výsledků

Cíl hodiny:

Děti :

- Zopakují kompletní slovní zásobu ze 3 kapitoly.
- Budou hrát hru.
- Budou malovat některé předměty ze 3. kapitoly.
- Nalepí si samolepky.

Jazyk určený k osvojení:

- Beat the drum.
- Drive the car.
- Fly the plane.
- Play the guitar.

Jazyk určený k porozumění:

- Let`s have fun with noisy toys!

Pomůcky a příprava:

Učebnice strany 32 - 33

Obrázkové karty: panenka, vlak, auto, letadlo, kytara, buben; čísla 1-10, červená, zelená, žlutá, oranžová, růžová, modrá

Maňásek Ruby a Spike

Klasický úvod, absence, přivítání. „*Who wants to go pee?*“.

Úvod

Na úvod zařadíme didaktickou hru, jejímž cílem je upevnit vztah barva x předmět. Budeme potřebovat 6 karet s čísly, 6 karet s barvami a 6 karet se slovní zásobou, kterou chceme zopakovat – hračky.

Na tabuli uděláme řadu čísel. Necháme děti, aby nám nadiktovaly správné pořadí. „*Here comes number one. What is the next number?*“. Děti nám budou diktovat správné pořadí čísel. Někdy může učitel schválně udělat chybu a nechat děti ho opravit, udržujeme tak neustále jejich pozornost. Zkusme dát kartu vzhůru nohama. Zkusíme, jestli si děti vzpomenou „*Turn around*“ - až řeknou kartu otočíme. Každou další řadu tvoříme tak, že budou jednotlivé karty umístěny přesně pod čísla.

„*Now colours.*“ Pokud děti nepochopí význam slova „*colours*“ začneme je vyjmenovávat jako příklad. Vytvoříme na tabuli řadu barev; děti nám říkají pořadí barev.

„*Now toys*“ Pokud děti nepochopí význam slova „*toys*“ začneme některé hračky vyjmenovávat jako příklad. I pořadí třetí řady záleží na žácích.

Máme-li na tabuli pod sebou všechny tři řady. Znovu si zopakujeme slovíčka. „*What`s this? It`s a (pen) , It`s red colour, It`s number (one).*“

V dalším kroku obrátíme řadu s barvami a hračkami obrázkem dolů. Viditelná zůstanou jen čísla.

Další instrukce budou v češtině. Hra je pro děti nová a pravidla jsou poněkud složitější, vysvětlování v angličtině by bylo možné, ale trvalo by dlouho. Děti by ztratily zájem. A my bychom přišli o čas. Užití angličtiny by v této situaci nebylo produktivní.

Rozdělíme třídu na dvě tříčlenná družstva. Vždy žák z prvního družstva vybere žáka z druhého týmu a vybere mu dvě čísla. První číslo značí pořadí karty v řadě karet s barvami a druhé číslo značí pořadí mezi kartami s hračkami. Karty jsou otočené obrázky dolů a tak dítě hádá.

Snáze se tak vyvodí pořadí slov ve větě, žák ví, že bere první z řady barev – tak musí první zaznít barva; a druhé slovo bere z řady hraček – tudíž bude druhým slovem hračka.

Postup opakujeme. Pokud se žák strefí v obou slovech dostane dva body, pokud jen v barvě či hračce dostane bod jeden. Vyhrává družstvo s více body.

„*Listen! Can you hear it? Squeek, Squeek.*“ Učitel dělá zvuky jako myš. „*Ruby and Spike are here! Where are they?*“ Děti se rozeběhnou po třídě a snaží se najít Spike a Ruby.

Až je najdou povíme si s dětmi, že tam, kde si přes den hrají Jack, Polly a Daisy, si v noci hrají Spike, Ruby a jejich přátelé. Necháme děti hádat s čím by si mohly myšky hrát.

Tato část probíhá převážně v českém jazyce.

Prezentace slovní zásoby

„*Look at me.*“ Učitel předvádí že bubnuje na buben, ptá se třídy „*What's this?*“ děti odpoví. Po odpovědi učitel řekne „*Yes, it's a drum. Beat the drum. Rum pum pum!*“ vyzveme děti, aby předváděly spolu s učitelem. „*Beat the drum.*“ – ukážeme na celou skupinu a předvádíme bubnování, učitel při předvádění ještě několikrát zopakuje, děti mohou opakovat s námi celou frázi. Snažíme se všechny děti zapojit do napodobování zvuku bubnu.

Stejný postup zopakujeme s ostatními hračkami. „*Play the guitar. Strum strum strum! Fly the plane. Nee-ow! Drive the car. Brm brm brm!*“

Učitel zkusí opakovat věty jestli si děti spojí frázi s aktivitou. Se všemi dětmi půjdeme na koberec, kde uděláme kruh. „*Stand up everybody. Come here and make a circle.*“ Začneme chodit v kruhu a předvádíme jednotlivé aktivity.

Pohyb v kruhu skýtá možnost pro zopakování slovní zásoby týkající se pohybu. „*Slowly, fast*“. Bude-li mít některé dítě odvahu, může dávat pokyny místo učitele. Touto aktivitou dochází k upevňování na principech TPR aktivit, kdy děti reagují na pokyny, vytvoří samostatný jazyk.

Píseň

Jako úvodní motivace k písni použijeme rozhovor. Ten bude probíhat v českém jazyce. Důvodem je srozumitelnost a roli zde hraje i motivační aspekt. Děti za sebou mají představení nového jazyka, kde šlo o poměrně složité

struktury, které obsahovaly několik nových výrazů. Užití anglického jazyka v této fázi by mohlo vést k únavě a ztrátě pozornosti.

„Proč myslíte, že mají myšky rády zrovna tento druh hraček.“ – rády dělají různé zvuky. „Máte někdo doma nějakou hračku, která vydává zvuky?“

Vysvětlíme dětem, že si pustíme písničku a budeme předvádět co v ní uslyšíme. Při první poslechu předvádí hlavně učitel, děti do předvádění nenutíme, musí se s písní seznámit. K předvádění je vyzýváme až při opakovaném poslechu. Můžeme také povzbuzovat děti ke zpěvu známých frází.

Opakování

Do této části zařadíme několik opakovacích aktivit, které zahrnou jak slovíčka ze třetí lekce, tak z předchozích dvou.

„Parachute game“ na tabuli učitel namaluje křídou Padák s parašutistou. Vedle padáku připevníme na tabuli obrázkem dolů kartu ze slovní zásoby, kterou chceme zopakovat. Učitel se ptá *„What`s this?“* děti hádají, co se na obrázku skrývá, za každý špatný pokus umaže učitel houbou jedno lano padáku, které vede k parašutistovi. Dojde-li ke smazání všech lan, dostává bod učitel. Uhodnou-li žáci má bod třída.

Po udělení bodu domaluje učitel zbylá lana a pokračuje stejným způsobem s dalšími slovíčky.

Druhou opakovací činností je hra, na kterou budeme potřebovat kopie každé karty. Budeme tedy mít každý obrázek dvakrát. Rozdělíme si tabuli na dvě části a karty na ně připevníme tak, že na každé polovině bude vždy jedna celá sada šesti karet, pro zopakování můžeme nechat děti diktovat učiteli, které karty má na tabuli dát. Třidu rozdělíme na dvě stejné skupiny. Rozdělíme děti podle jmen a postavíme je do dvou zástupů. *„(Martin, Matěj a Dima) stand here please“*

První z každého zástupu vyběhne k tabuli a podle pokynu sundá správnou kartu. *„Give me (a plane)“* při slovech *„Give me..“* naznačíme gesty co po dětech chceme. Dětem česky vysvětlíme, že nejde o rychlost, ale o správnost. Hrajeme dokud nezmizí všechny karty.

„And now sit down and prepare your books and pencil cases.“

Výtvarná činnost

Na konci každé lekce, mají děti za úkol podívat se zpět na všechny stránky, projít si obrázky a najít na nich myš jménem „Rodney“. Rodney se objevuje na obrázcích s různými předměty, o kterých se děti učily. Úkolem je předměty pojmenovat a namalovat do předem připravených rámečků. Děti proto znají celou situaci i fráze. „*Find Rodney! What is Rodney holding?*“ na každé stránce se učitel ptá „*Is Rodney at this page?*“ děti odpovídají „*Yes/No*“. Pokud tam je zeptáme se „*What is Rodney holding?*“ Žáci odpovídají jednoslovně „*(a train)*“. Jak děti vyjmenovávají předměty, lepíme na tabuli karty s příslušnými obrázky.

„*Draw these pictures into your book*“ Jak děti malují, chodíme mezi nimi a zkoušíme s kartami slovní zásobu, individuálně se věnujeme možným problémům.

Reflexe

Hodina se velmi vydařila. Došlo k první reakci na novou rutinu v úvodní části a tou je odchod na záchod. Jeden žák v hodině přišel a řekl „*Teacher pee please.*“ odpověď učitele musí zaznít v celé větě, aby mohlo dojít k dalšímu rozvoji. „*Yes, You can go pee.*“

Děti si osvojily všechna slovíčka z lekce č.3. Dovedou nyní pojmenovat a rozpoznat 6 běžných typů hraček. Dovedou popsat barvu předmětů jež znají. Bližší rozbor hodiny je uveden v následující části, kde jsou rozebrány výsledky pozorování.

D. Vyhodnocení projektu

K vyhodnocení projektu jsme použili výsledky ze čtyř formulářů připravených k pozorování (přílohy 2. – 5.). Čtyři externí pozorovatelé měli možnost „oznámkovat“ jednotlivé aspekty hodiny a každou známku doplnit upřesňujícími poznámkami. Stupnice známkování byla převzata ze školního hodnocení, tedy stupně 1 – 5. Význam známek je následující:

- 1 – tento stupeň pozorovatel uděluje v případě, že nemá žádné připomínky
- 2 – v dané oblasti se objevily malé nedostatky, které ale nemají přílišný dopad na další práci v hodině, popřípadě šlo o ojedinělé nedostatky
- 3 – konkrétní aspekt hodiny nebyl z metodického hlediska zvládnut
- 4 – jazykový efekt je nepatrný, metodické a didaktické hledisko je pochybené
- 5 – nejsou splněny ani základní didaktické předpoklady v dané oblasti, efekt je nulový, žáci nereagují

Výsledky všech pozorování se pohybovaly v konečném průměru kolem známky 1, tzn., že celkové zaokrouhlené hodnocení by bylo 1. Podobně jako u jiných známek, nám ani tato o kladech a záporech hodiny mnoho neřekne. Vytkneme si tedy nejčastěji zmiňované nedostatky.

Nejčastěji byly zhoršeným stupněm ohodnoceny body „Disciplína a kontrola – hledisko užívání L1/L2 v poměru k efektivitě“ a „Učení výslovnosti a její oprava“

Zamysleme se nyní nad důvody nedostatků právě v těchto částech. Jak jsme si vysvětlili v teoretické části, udržování disciplíny je z hlediska užití anglického jazyka nejobtížnější aspekt hodiny, jak pro učitele, tak pro žáky. V podobných situacích nejčastěji sklouzneme k použití mateřského jazyka.

V první třídě mají za sebou děti málo anglického jazyka na to, aby začal být budovaný systém v oblasti kázně, úspěšný. Děti již automaticky reagují na „*Stop it!*“, kde jde vlastně o univerzální pokyn pro řešení kázeňských problémů. Se kterým si vystačíme v hodně situacích. Začínáme ho již na této jazykové

úrovni pomalu rozvíjet „*Stop talking, eating ...!*“ Dostaneme se ovšem do situací, kde je potřeba doplnit nějaký komentář. Proto u těchto malých dětí volíme mateřský jazyk.

Posmívá-li se spolužák spolužákovi, můžeme reagovat „*Stop it!*“, ale cítíme, že morální prohřešek musí být okomentován. Budeme-li důslední podaří se nám vytvořit si systém. „*It was very, very bad. You are naughty!*“ Jíž víme že doplníme-li naše slova patřičným tónem a výrazem budeme mít úspěch i když použijeme anglický jazyk.

Shrneme-li tuto část můžeme říci, že anglický jazyk nebyl efektivně využíván k udržení kázně, proto že rituály a stereotypy v této oblasti nemá třída ještě zažitě a pozbývají efektu.

Druhé hledisko, tedy výslovnost, bylo kritizováno pro malou důslednost. A to při vyvozování nové fráze, konkrétně „*They are ...*“ ve slově „*They*“ se objevuje „nečeský“ zvuk, se kterým mají žáci potíže právě proto, že se v češtině nevyskytuje. Nahrazovali si ho písmenem D , které je pro ně snazší. V počáteční fázi šlo o to rozpoznat, kdy použít „*It's a ...*“ a kdy „*They are ..*“. Proto jsem v aktivitě oceňovala správné použití, a hledisko výslovnosti jsem prozatím neopravovala příliš důsledně. Domnívám se, že v téhle fázi by přehnané opravování mohlo mít za následek nechuť ke komunikaci, ke ztrátě sebevědomí. Mohla by vzniknout nechuť učit se jazyk a tím bychom ovlivnili další vývoj. Stejně jako v mateřském jazyce se výslovnost tříbí a zraje, i v anglickém jazyce dojde ke zlepšení výslovnostní obratnosti.

Po dobu pěti hodin můžeme vidět na skupině, se kterou jsme pracovali, k jakým pokrokům došlo. Děti jsou schopny s jazykem pracovat. Jsme-li v používání jazyka důslední začnou si brzy osvojovat nové struktury. Jako tomu bylo například s odchodem na záchod. Mají-li prostředky pracují s jazykem tvůrčím způsobem – jako při dramatizacích. V oblasti udržení kázně naopak dochází jen k malým pokrokům, je nutno nadále s dětmi soustavně pracovat. A stále ještě je efektivnější použít mateřský jazyk a domnívám se, že vždy bude mít mateřský jazyk vždy větší účinek.

III. Závěr

Na základě výzkumu, který jsem provedla v první třídě, jehož úkolem bylo ukázat jak může výuka anglického jazyka v první třídě probíhat s minimálním využití mateřštiny, pokud učitel respektuje zásady přizpůsobení angličtiny věkovým, mentálním a výukovým aspektům a jak tento způsob výuky může také významně přispět k utvoření pozitivního vztahu k výuce cizího jazyka a ke zlepšení dovedností v angličtině, jsem zjistila že:

- V hodinách lze většinu jazyka produkovaného učitelem nahradit anglickým jazykem, aniž by docházelo ke vzniku nepříjemné stresové atmosféry ve třídě. Žáci ve skupině, kde jsem pracovala se chovali klidně. Na hodinu anglického jazyka se těšili.
- Žáci v první třídě jsou schopni na anglické pokyny reagovat a pracovat s jazykem velmi přirozeně. Jako příklad si uveďme používání anglického jazyka v rozhovoru mezi žáky navzájem – „*Be quiet, please.*“
- Budeme-li v užívání jazyka důslední a stereotypní, poskytujeme tak dětem veliký prostor pro jazykový rozvoj. Dochází k osvojování nových struktur jako se to stalo při frázi „*Who wants to go pee?*“
- Naproti tomu se v jazykových hodinách vždy vyskytne situace, která si žádá účast mateřského jazyka. Nejčastěji se tak děje při řešení kázeňských problémů (viz hodina č.2) A při upřesňování či vysvětlování pracovních postupů (viz hodina č.1) , či v případě nepochopení.

Závěry vyvozené z výše uvedených skutečností se vztahují převážně k práci učitele. Ten by měl s anglickým jazykem začínat již od první chvíle, ale podávat ho ve srozumitelných celcích a nikdy ne samostatně, vytržený z kontextu. Jazykovou úroveň by měl zvyšovat jen pozvolna, nebo ji individuálně přizpůsobovat jednotlivým žákům a jejich potřebám.

Vybudovat si fungující jazykový systém ve třídě, do kterého patří: pokyny a instrukce, zpětná vazba žákům, systém pochval a odměn je dlouhodobý a soustavný proces. Jeho vytvoření se odvíjí od struktury skupiny. Neexistuje proto univerzální návod, každý učitel si tvoří svoje systémy v rámci své skupiny. Čím déle své žáky známe, tím efektivněji jim můžeme jazyk přizpůsobit a tím můžeme docílit zlepšení dovedností v angličtině.

Výzkumná práce potvrdila platnost hypotézy. Tento závěr je vytvořen na základě pozorování, jeho rozboru a konfrontace s teorií a hypotézou. Pro věkovou skupinu, se kterou jsme pracovali je navíc četný výskyt anglického jazyka jeden z nejsilnějších činitelů, ovlivňujících stupeň znalosti anglického jazyka.

Význam výsledku provedeného výzkumu, spočívá hlavně ve skutečnosti, že používání anglického jazyka k jeho výuce u takto malých dětí není zatím běžnou praxí. Cílem práce bylo ukázat, že to jde a že je tento způsob pro žáky jak přínosný tak i přirozený.

Seznam použité literatury:

- [1] BREWSTER, J.; ELLIS, G.; GIRARD, D. *The Primary English Teacher`s Guide*. Penguin, 2001, ISBN: 0582447763
- [2] CAMERON, L. *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge, Cambridge University Press, 2001. ISBN 0-521-77434-9 – použitá citace byla přeložena autorkou DP
- [3] GERNGROSS, G.; PUCHTA, H. *Playway to english teacher`s guide 1*. Cambridge, Cambridge University Press, ISBN-13: 9780521656931
- [4] HALLIWEL, S. *Teaching English in the primary classroom*. Longman, 1992. ISBN 0-582-07109-7 – použitá citace byla přeložena autorkou DP
- [5] MAIDMENT, S.; ROBERTS, L. *Happy House Teacher`s book*. Oxford, Oxford University Press, 2001. ISBN - 978-0-19-433827-1
- [6] MOON, J. *Children Learning English*. Macmillan English, 2005, ISBN: 1-405-08002-7
- [7] SLATTERY, M.; WILLIS, J. *English for Primary Teachers*. Oxford, Oxford University Press, 2001, ISBN: 0-19-43-75633
- [8] VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha, Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0181-8
- [9] VALE, D.; FEUNTEUN, A. *Teaching Children English*. Cambridge, Cambridge University Press, 1995, ISBN: 13: 9780521422352

- [10] SHIPTON, I.; MACKENZIE, A.S.; SHIPTON, J. *The child as a learner 1, 2* [Online]. Teaching English, 19th July 2006 [Retrieved 1.4.2007].
Available from:
http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/young_learners.shtml
http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/young_learners2.shtml
- [11] ERYILMAZ, D.; DARN, S. *Non-verbal communication* [Online]. Teaching English, 6th September 2005 [Retrieved 1.4.2007].
Available from:
<http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/nonverbal.shtml>
- [12] FROST, R. *Total physical response – TPR* [Online]. Teaching English, [Retrieved 1.4.2007].
Available from:
<http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/tpr.shtml>
- [13] PODROMOU, L. *From mother tongue to other tongue* [Online]. Teaching English, [Retrieved 1.4.2007].
Available from:
http://www.teachingenglish.org.uk/think/methodology/mother_tongue.shtml

Seznam příloh:

1. Formulář na pozorování
2. Vyplněný formulář č. 2
3. Vyplněný formulář č. 3
4. Vyplněný formulář č. 4
5. Vyplněný formulář č. 5